

ПЕДЕСЕТНИЦА

Благословен јеси Христе Боже наш, иже премудри ловци јављеј, низ-послав им Духа Свјатаго, и тјеми уловљеј вселенују, человјекољубче слава тебје.

Благословен јеси Христе, Боже наш, Који си јавио премудре ловце (апостоле), нисиославши им Духа Светога и кроз њих уловивши васељену, Човекољупче, слава Теби.

«Празник силаска Светога Духа». Изговарам ове од детињства знане ми и блиске речи и, гле, одједном осећам као да их први пут чујем у животу. Да, још као дете сам знао да Хришћани од давнина празнују силазак Светога Духа десет дана после Вознесења, а то значи педесет дана после Васкрса. И знао сам да се тај празник у Цркви зове Педесетница, а у народу Света Тројица или Тројичин дан. На тај дан Хришћани од памтивека украшавају цркве зеленилом и гранчицама, а црквени под застиру травом. На сам дан празника верни народ, на свечаној служби, стоји са цвећем у рукама и плете венчиће.

Педесетница је ушла и у руску народну свест и у руску књижевност као осунчана и светлошћу окупана светковина, као празник општега цветања, као дан радосног сусрета човека са Божијим светом у свој његовој лепоти и благодатности.

Све религије а међу њима и оне првобитне и најдревније знале су за празник летњег цветања, празник првих изданака, плодова и растиња. Ако је старозаветни парњак Васкрсу била Пасха као празник пролећног васкрсења света и природе, онда би старозаветни парњак Педесетници био празник преласка пролећа у лето, празник победе Сунца и свет-

лости, празник козмичке пуноте. Но, у Старом Завету тај фактички општечовечански празник добија ново значење постајући празник свакогодишњег сећања на дан када се Мојсије попео на гору Синај где му се у чуду неизрециве и мистичке тајне јавио Бог, и склопио са њим Завет, и предао му Своје Заповести, и обећао спасење. Другим речима, религија је престала да буде само природа и постала је почетак историје: Бог је открио Свој закон и Своје заповести човеку, Бог је открио човеку Свој план о човеку. Бог је човеку показао пут. Пролеће, лето, јесен и зима вечни природни круг тако постаје знак и символ духовне судбине самога човека и, њему заповеђеног, узрастања у пуноту знања, живота и савршенства... И, коначно, у последњем периоду Старога Завета

о. Александар Шмеман

тај празник у учењу и визијама пророка постаје празник који је сав окренут ка долазећем и последњем тријумфу Бога у Његовој творевини. Ево како о томе говори пророк Јоил: «И излићу у последње дане од Духа Мојега на свако тело, и пророковаће синови ваши и кћери ваше: старци ваши сањаће снове и младићи ваши видеће виђења. Па и на слуге своје и слушкиње своје у те дане излићу од Духа Мојега, прорицаће. И даћу чудеса горе на небу и знаке доле на земљи: крв и огањ и пушење дима. Сунце ће се претворити у таму и месец у крв пре него дође велики и славни дан Господњи. И биће да ће се спасти сваки који призове име Господње... (Дјел. ап. 2, 16-21)».

Тако је празник природе и козмоса постао празник историје као открића Божије воље о свету и човеку, а потом и празник будуће Божије победе над злом, празник приближавања великог и последњег «дана Господњег»... Све то треба да

знамо и свега тога треба да се сетимо да бисмо схватили како су први Хришћани доживљавали, поимали и празновали Педесетницу и зашто је Педесетница постала један од главних хришћанских празника.

Новозаветна књига Дела апостолских, у којој је описана историја првих Хришћана и најранијег ширења Хришћанства, управо и почиње описом онога што се догодило педесет дана после Васкрсења Христовог, односно десет дана после Његовог славног Вазнесења на небо. Дела апостолска започињу речима које је Христос рекао Својим ученицима пре Свог Вазнесења: «Не удаљујте се од Јерусалима, него чекајте обећање Оца, које чусте од Мене...».

И, гле, после десет дана по речима јеванђелиста Луке «бежаху сви апостоли једнодушно на окупу. И уједанпут настаде шум с неба као хујање силнога ветра, и напуни сав дом где они сеђаху. И показаше им се раздељени језици као огњени, и сиђе по један на свакога од њих. И испунише се сви Духа Светога и стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да казују...» (Дјела 2, 14).

Онима који су ово видели и нису разумели, апостол Петар објашњава смисао догађаја који се збио речима пророка Јоила које сам већ навео: «Него оно што је рекао пророк

Јоил: 'И биће у последње дане, говори Господ, излићу од Духа Мојега на свако тело, и прорицаће синови ваши и кћери ваше...'».

Педесетница, тако, за Хришћане представља испуњење свега што је у Свом земаљском служењу савршио Христос. Христос је учио о Царству Божијем и, гле, оно се открило у Педесетници! Христос је обећао да ће Дух Божији открити људима Истину и, гле, то се догодило у Педесетници!

Свет, историја, време, живот: све је у Педесетници обасјано последњом светлошћу, све је преиспуњено крајњим смислом. Педесетницом је, у свету и историји, почео велики и славни дан Господњи!

Оснивач и издавач:
Епархија Будимљанско-никшићка
Трг Шака Петровића 1, 81400 Никшић
www.eparhija.me

Главни и одговорни уредник:
Влајко Булафић

Оперативни уредник:
Ѓакон мр Никола Маројевић

Редакција:
Милутин Миновић, Весна Тодоровић,
Сенка Чоловић Шумић, Соња Савић,
протојереј Марјан Вујовић,
протосинђел Никифор (Миловић),
јеромонах Јефтимије (Шкугетић),
монахиња Амфилохија (Драгојевић)
др Будимир Алексић, Ранко Дамјановић,
Александар Вујовић, јерсеј Миодраг Тодоровић

Пласман:
Ѓакон Остоја Кнежевић
+382 (0) 67 237 687

Рукописе и претплатничке адресе за лист
слати на адресу:
Редакција листа СВЕВИЂЕ
Трг Шака Петровића 1,
81400 Никшић
E-mail: svevidje@gmail.com
svevidje@t-com.me
(рукописе и фотографије не враћамо)

цијена: 1 евро
годишња претплата: 15 евра

Средства уплаћивати на:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
505-8010000001318-08
«Атласмонт» банка Беране
са назнаком за «Свевиђе»
За динарске уплате:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
40811-623-7-112, са позивом на број 4403-1547
Монтенегро банка, филијала Београд
са назнаком за «Свевиђе»

Тираж: 1100 примјерака

Графичка обрада, прелом и дизајн:
Дизајн студио ЛОГО
logo_studio@yahoo.com

Штампа: АП Принт, Подгорица

Лист је регистрован
у републичком секретаријату за информације
бр. 04/01-257 од 21. марта 2002. године

Фото насловна:
Ж. Шапурић

ИЗ САДРЖАЈА

Саопштење за јавност
Светог Архијерејског
Сабора СПЦ

6

Живојин Ракочевић

Поделом Косова губимо и
народ и светиње

20

Косту Нинковићу припаднику
царског свештенства

26

Црква Светог Јевстатија
Првог у Трепчи

29

Освештан обновљени мана-
стир Урошевица

32

САОПШТЕЊЕ

ЗА ЈАВНОСТ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ САБОРА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Београду, у Српској Патријаршији, одржано је, од 16. до 27. маја 2011. године, под председништвом Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја, редовно заседање Светог Архиепископског Сабора Српске Православне Цркве. У раду Сабора узели су учешћа сви епархијски архиепископи Српске Православне Цркве, као и аутономне Охридске Архиепископије на челу са Његовим Блаженством Архиепископом охридским и митрополитом скопским г. Јованом.

Свети Архиепископски Сабор је свој рад започео саборним служењем свете архиепископске Литургије у Саборном храму Светог Архангела Михаила у Београду, на којој је началствовао Патријарх српски г. Иринеј и извршен призив Светога Духа, Духа истине и мудрости, Којим Црква живи и дела свагда, а посебно на саборима својих епископа. Потом је Председник Сабора, Његова Светост Патријарх, у свом уводном обраћању Сабору указао на нека од актуелних питања живота и мисије Цркве у данашњем времену, времену тешких искушења код нас и у свету, али и времену наде и духовне акције.

У току овогодишњег заседања Сабора Литургија је саборно и свечано служена још два пута - на празник Преноса моштију светог оца Николаја, 9/22. маја, у Карловцима, поводом славе и генералне обнове Саборног светониколајевског храма, и у београдском храму светог апостола и јеванђелиста Марка на празник словенских просветитеља и учитеља, свете браће Ђирила и Методија, 11/24. маја. Литургијског живота Цркве тиче се и најважнија саборска одлука - установљење празновања

чудотворне иконе Пресвете Богородице која се чува у Пећкој Патријаршији, сваке године сутрадан по празнику Вознесења Господњег. Од сада тај празник губи локални, а добија општецрквени карактер. Почевши од најважнијег, богослужбеног аспекта, Сабор се позабавио и питањем предстојећег свечаног обележавања 1700-годишњице Миланског едикта (313.-2013.) у Нишу, родном граду светог Константина Великог, на помесном, свеправославном и свехришћанском нивоу. Сабор је такође упутио писмо Његовој Светости Васељенском Патријарху г. Вартоломеју којим се залаже за што скорије сазивање Светог и Великог Сабора Православне Цркве - наравно, после неопходних припрема, са дужном одговорношћу и у духу потпуне верности светим васељенским и помесним саборима из прошлости.

Саслушавши извештај Светог Синода о његовим делатностима у протеклом периоду и извештаје епархијских архиепископа о њиховом раду и о животу Цркве широм света, Сабор је донео одговарајуће одлуке.

На заседању Централног тела за довршење Храма Светог Саве на Врачару, Сабор је са топлим благодарношћу поздравио братску спремност Руске Православне Цркве и велике руске државе да помогну подухват унутрашњег уређења Храма, а после заседања је одслужен парастос

његовим ктиторима, задужбинарима, добротворима и приложницима.

Извршена је реорганизација и арондација појединих епархија у Србији, у Европи, у Америци и у Аустралији, а већина упражњених епископских катедри је попуњена, док су за неке, до даљњег, постављени епископи администратори. За епископа упражњене Епархије нишке изабран је досадашњи викар митрополита црногорско-приморског и старешина манастира Острога, епископ диоклијски г. др Јован, а за епископа новоосноване Епархије крушевачке јерођакон др Давид (Перовић), доцент Православног богословског факултета Унивезитета у Београду. Администратор новоформиране Епархије аустријско-швајцарске са седиштем у Бечу биће епископ бачки г. др Иринеј, а за администратора новоосноване Епархије буенос-ајреске, која обухвата црквене општине и мисионарске парохије читаве Јужне и Средње Америке, одређен је митрополит црногорско-приморски г. др Амфилохије. За викарне епископе Патријарха српског изабрани су протосинђел мр Јован (Ђулибрк), са титулом епископ липљански, и архимандрит Андреј (Ђилерџић), са титулом епископ ремезијански. Исто тако, Сабор је умолио Епископа захумско-херцеговачког г. Григорија да, у својству заменика, помаже митрополиту дабробосанском г. Николају у обављању архипастирских дужности. На америчком континенту, у резултату арондације, конституисана је Епархија новограчаничко-

средњезападноамеричка, а престала да постоји митрополија либертивилско-чикашка. Притом је манастир Светога Саве у Либертивилу крај Чикага, одлуком Сабора, добио статус ставропигијалног манастира, односно манастира под непосредном управом Патријарха српског. За ново седиште Епархије источноамеричке одређен је Њујорк, односно Вашингтон. Одобрен је допуњени текст Статута Епархије канадске, као и Устав Митрополије аустралијско-новозеландске.

Одложено је, до даљњег, издвајање нових епархија из Архиепископије београдско-карловачке. Исто тако, са свешћу да постоје очигледни пастирски разлози за обнову древне Рашке епархије, припојене Епархији призренској у тешким временима турског ропства, и да би стално присуство епископа у Рашкој области ојачало видљиво и делатно присуство Српске Православне Цркве у том делу Србије, Сабор је привремено одложио решавање тог питања - док се не стекну сви неопходни услови.

У циљу што успешнијег организовања црквеног живота, Сабор је проширио састав постојеће саборске комисије за ревизију Устава Српске Православне Цркве.

Сабор је, као и сваке године, посветио пуну пажњу црквеној просвети уопште и црквеном школству посебно. Православном богословском факултету Универзитета у Београду поверен је веома одговоран задатак - превођење дела светих Отаца и Учитеља Цркве са изворних језика и њихово објављивање са пропратним научним уводима и коментарима. Сабор, даље, очекује унапређење сарадње међу високошколским установама Српске Православне Цркве. Изабран је нови ректор кар-

ловачке Богословије, протојереј професор Јован Петковић, и донета одлука да се обнови рад призренске Богословије у самом Призрену, с тим да се део њених активности и даље одвија у Нишу. Сабор је препоручио мере за унапређење образовно-васпитног система у богословијама Српске Православне Цркве и мере за улазак богословија на територији Србије у просветни систем Србије, а препоручено је и оснивање православних гимназија

и других школа које би радиле под окриљем Цркве, где год је то могуће.

Сабор поздравља враћање верске службе у Војску Србије, као и одлуку Уставног суда Србије о уставности Закона о враћању неправедно одузете имовине Цркава и верских заједница. С тим у вези, Сабор очекује и тражи да се настави примена тог закона, који се сада не примењује иако је важећи и обавезујући, што је неприхватљиво.

Исто тако, Сабор жали што је дошло до дубоке кризе у односима између Јерусалимске Патријаршије, најстарије хришћанске Цркве, и Румунске Православне Цркве, због неканонског деловања ове последње у Светој Земљи. На жалост, ни на другим местима јерархија Румунске Православне Цркве не поштује канонски поредак и јурисдикцију сестринских Цркава. У нашем случају, Сабор је захвалан Румунској Православној Цркви за добар однос према Темишварској епархији Српске Православне Цркве и за подршку коју пружа њеном администратору, свештенству

Сабор поздравља одлуку државних власти Србије да се Цркви врате матичне књиге које су јој биле одузете после другог светског рата и жели да буду враћене и задужбине и закладе које до сада нису враћене. Очекујући и тражећи потпуно враћање отете црквене имовине, Сабор се заузима и за враћање имовине свим поједницима и установама од којих је она била неправедно одузета. Сабор жали што је суседна Република Мађарска одбила да врати Епархији будимској некадашњу црквену зграду у будимпештанској улици Ваџи.

и монаштву, чему одговара братољубиви став Српске Православне Цркве према Румунима у српском Банату, али истовремено изражава жаљење и одлучан протест због неканонских упада појединих епископа и клирика из Румуније на подручје двеју епархија у Источној Србији, без благослова и одобрења надлежних епископа Српске Православне Цркве. Уколико не престане неканонско и небратско деловање ових лица, Сабор и Синод Српске Православне Цркве ће предузети све канонске и законске мере да се оно заустави, да се очува вековни канонски поредак и да се онемогући поигравање светињом међуправославног јединства, ма ко био инспиратор и

организатор активности које угрожавају то јединство. Сабор такође дубоко жали што власти Републике Македоније, иако им међународне организације упућују критике због кршења верских слобода и људских права, истрајавају на прогону канонског Архиепископа охридског г. Јована и одбијају да региструју Охридску Архиепископију, аутономну Православну Цркву која је у пуном јединству са свим Православним Црквама у свету. Саборски Оци најоштрије осуђују недавно насилничко понашање према једном архијереју, свештенотомонасима и верницима Охридске Архиепископије, и то за време вршења богослужења, у Кавадарцима, подстакнуто и наручено од једног тамошњег епископа у расколу, по његовом сопственом јавном признању. Носиоци таквог нецрквеног менталитета не само што не желе дијалог који би зацелио рану раскола него ту рану још позлеђују, додајући безакоње на безакоње, наносећи огромну духовну штету заведеним верницима и провоцирајући Божју дуготрпељивост и људско стрпљење. Зло рађење, готово суђење, мудро каже народ.

Сабор је са посебном пажњом размотрио озбиљне тешкоће са којима се суочавају Митрополија црногорско-приморска и остале епархије Српске Православне Цркве које делују у Црној Гори. Претње да ће бити срушена црква Свете Тројице на планини Румији; рушење храма светог Александра Невског и Свете Госпође на Светом Стефану; противправна намера да се Цркви одузму храмови на Ћипуру и на Крушевцу; изјава са највишег државног места којом се Српској Православној Цркви оспорава и правно постојање и право на постојање у Црној Гори, а самим тим и право на имовину; јавно изражене амбиције појединих црногорских политичара да уређују црквена питања и да притисцима, чак претећи силом, манипулишу идентитетом и устројством Православне Цркве у Црној Гори, са нескривеном жељом да је учине инструментом својих политичких замисли; програмско опредељење владајуће црногорске странке, Демократске (!) партије социјалиста, да агресивно обликује црквени живот православних хришћана у Црној Гори (срећом, остављајући на миру остале Цркве и верске заједнице)... - све то представља угрожавање елементарних људских права и верских слобода, делатно порицање секуларног карактера државе Црне Горе и одбацивање демократског начела одвојености Цркве и државе, као и отворено увођење давно превазиђене социјалне категорије, категорије грађана другог реда, и то на основу верске и етничке припадности. Стога Сабор захтева од државних органа Црне Горе да поштују сопствени устав, као и права сваке Цркве и верске заједнице, па и Српске Православне Цркве, зајамчена домаћим и међународним законима. Била би заиста велика брука и срамота да се по та права и по правду мора ићи у Брисел, Стразбур или Вашингтон.

Сабор је забринут и због тешкоћа кроз које пролази Република Српска, а тиме и Српска Православна Црква у Босни и Херцеговини. Сабор је уверен да и грађани Репу-

блике Српске, попут грађана у савременим демократским државама уопште, имају право на слободно плебисцитарно изјашњавање о питањима која сматрају важним јер је то право најизразитији, ако не и једини пример непосредне демократије. Сабор, такође, тражи од свих - како од домаћих политичких структура тако и од релевантних страних чинилаца и центара одлучивања - да поштују Дејтонски споразум и да тако граде дугорочни мир у Босни и Херцеговини.

Особиту забринутост изазивају у душама чланова Сабора непостојање - и после толико година! - услова за повратак прогнаних и избеглих са Косова и Метохије, ново угрожавање српске имовине и домова, немогућност обнове више од стотину порушених храмова... Сабор подсећа домаћу и међународну јавност на то да би сваки дијалог о Косову и Метохији који би водио ка гажењу Устава Србије и непоштовању Резолуције Уједињених нација број 1244 представљао директно подривање Повеље УН и међународног поретка успостављеног после другог светског рата. Погрешна решења не би била никаква решења него би, нажалост, постала узрок дугорочне - вероватно и трајне - нестабилности, несреће и хаоса у Србији, посебно у њеној јужној покрајини, као и у Југоисточној Европи уопште.

Бригу и тугу чланова Сабора увећава чињеница да је у српском народу више умрлих него рођених, што сведочи о дубини кризе морала и породице, па и вере, без обзира на то што се огромна већина људи код нас изјашњавају као верници. Стога Сабор апелује на савест родитеља, васпитача, државних чиновника и свих оних који утичу на стање у друштву, а епархијама Српске Православне Цркве и подручним им црквеним јединицама свесрдно препоручује да оснивају фондове за помоћ породицама са троје и више деце, да се и превентивно и пастирско-терапеутски боре против неморала, порнографије, наркоманије и свих других духовних пошаста које непосредно угрожавају биће и будућност нашег народа и многих других народа.

За чланове Синода у новом сазиву изабрани су епископи сремски Василије, бачки Иринеј, шумадијски Јован и будимљанско-никшићки Јоаникије.

ПРЕПИСКА СТАРЦА СОФРОНИЈА И О. ГЕОРГИЈА ФЛОРОВСКОГ

Писмо 3.

Утисци о Енглеској. „Мит“ је срушен. О неочекиваној отворености Енглеза. О њиховом боготражилаштву. О издавању књиге „Старац Силуан“ у Енглеској и о реакцији на њу. Одговор човечанства на молитву преподобног оца Силуана. О умору.

(у поређењу са другим народима). То путовање додатно је продубило моје прве утиске и допунило их: у многим људима тамо сам наишао на изненађујућу неж-

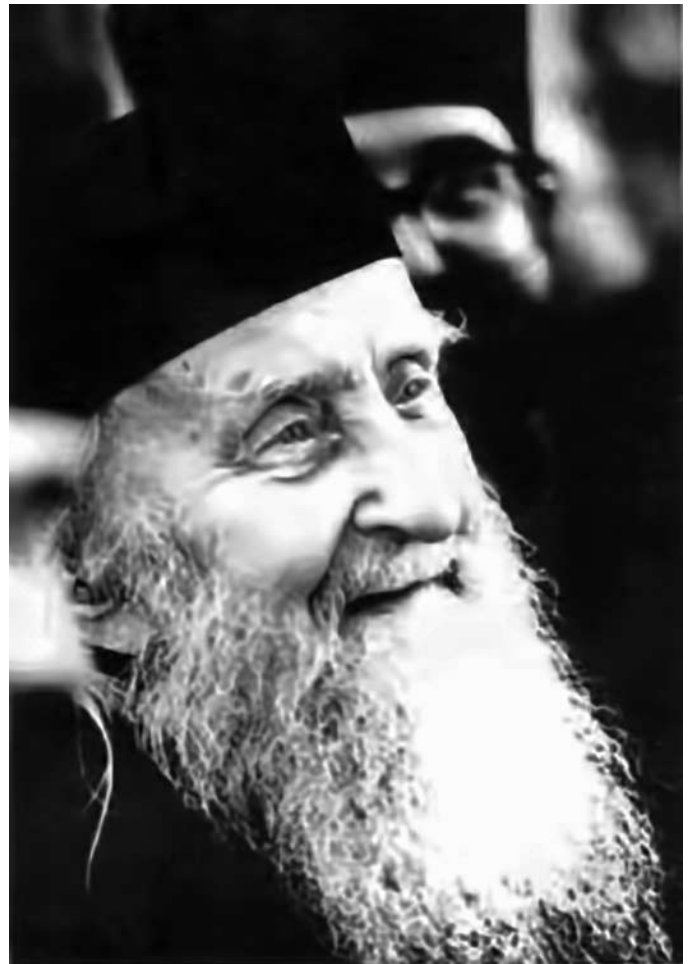
Сент Женевјев де Буа,
Божић, 1957. године

Христос међу нама!
Драги оче Георгије,

Примите моје најлепше жеље за дане Рођења Христовог и Нову годину. Пренесите моје честитке Ксенији Ивановној.

Надам се да Вас Господ чува у добром здрављу и да Вам у свему помаже благодаћу Својом.

Ове године боравио сам у Енглеској; тамо сам провео два месеца – септембар и октобар. За то време много сам путовао по тој земљи, од југа до севера прошао сам целу Енглеску. Видео сам много тога што ми је било занимљиво и ново и што је променило мој однос према Енглеској и њеном народу. „Мит“ о Енглеској који је створила (политичка) историја и који ми се упечатио у свест још од детињства распршио се попут паучине. Други „мит“ о Енглеској, оној коју сам видео и са којом сам дошао у додир, заузео је његово место. Моја два прва путовања, предузета 1952. и 1955. године, дала су ми могућност да у животу тога великог народа уочим много тога што раније нисам ни претпостављао: племениту једноставност, величанствену скромност и невероватну тактичност

ност, трпељиву љубав, искрено пријатељство и жудњу за разговорима о Богу. Ово потоње ме је највише зачудило. У том погледу било је чак и чудних случајева. Раније сам имао прилике да чујем како се у Енглеској не разговара о три питања: о Богу, о политици и о приватном животу. Међутим, у контакту са Енглезима нисам дотакао само друго питање – о политици. Показало се да се Енглези неупоредиво више отварају својим срцем и да са поверењем пуштају у њега свога сабеседника у поређењу са оним што сам, на пример, видео овде, у Француској.

Путујући по тој земљи, у души сам благосиљао тај заиста велики народ. Ево и резултата: Старчеву књигу у преводу на енглески језик прихватила је англиканска издавачка кућа The Faith Press. Већ је потписан уговор. Издање би требало се појави за двадесетогодишњицу упокојења старца Силуана, односно до септембра 1958 године. Књига је прихваћена са веома добрим расположењем. Први Енглец који се о њој веома похвално изразио јесте V. R. Canon of Worcester A. P. Shepherd DD Охон (са њим сам се лично упознао, долазио је у Лондон). Издавачко предузеће дало је рукопис на читање једном свом сараднику чије име још нисам сазнао – у питању је млади теолог који не само што се сложио са првом оценом, него је са своје стране изразио још веће задовољство.

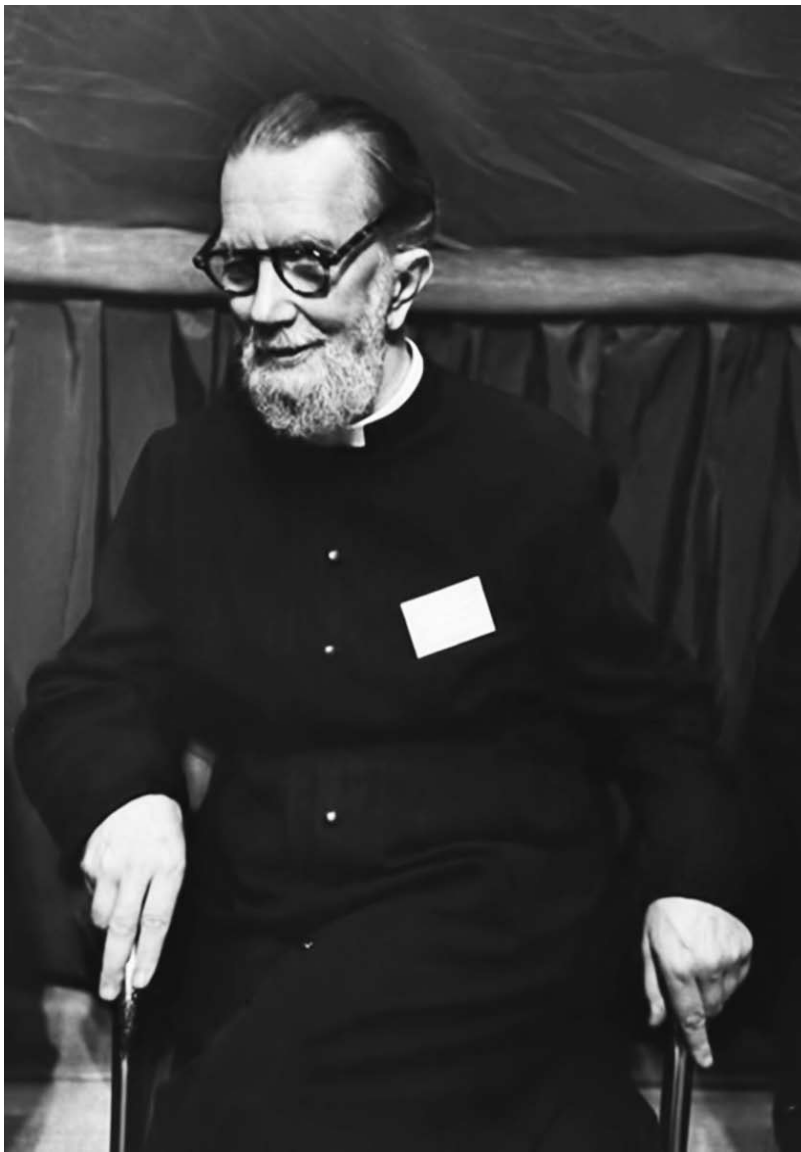
Надам се да је велика молитва старца Силуана за читав свет била благопријатна Богу и да ће на Његову огромну љубав према свем човечанству уследити агапични одговор тога човечанства. Такав је закон – „шта је посејао, то ће и пожњети“.

Лично сам Вам веома захвалан за то што сте ме увек подржавали у овом мом служењу успомени на Старца, мога оца и добротинеља у најузвишенијем смислу те речи. Издавач Yale University Press препоручио је (о томе сте ми писали) књигу и једној издавачкој кући из Чикага, која се обратила преводиоцу у вези са њом. Међутим, сада ће то издавачко предузеће из Чикага морати да ступи у контакт са Faith Press.

Нисам толико стар, али ме снаге већ напуштају, и моја радна способност све је мања и мања. Осећам да сам се улењео у погледу свега што је позитив-

но. Умара ме чак и размишљање. Међутим, волео бих да доживим онај час када бих, попут древног летописца, могао да кажем: „Испунио сам дужност своју према Богу на коју сам се ја грешни заветовао“. Увек Вас се сећам са дубоком благодарношћу. Сећам Вас се и док предстојим пред Богом.

Архимандрит Софроније

Одговор

О успеху издања књиге „Старац Силуан“. О материјалистичком духу Америке. О њеним духовним афинитетима. „Откривање Америке“. Православље у Америци – неслагања, раздори, интриге. О позивима да говори о Православљу. Православна Црква у САД. Саблазан раздора и театарности. О запуштености омладине.

Кембриџ (Масачусетс, САД)
24. јануар 1958. године

„И јесте, и биће!“
Драги оче Софроније,

Хвала Вам за честитке и опростите због кашњења са одговором. Током распуста обично се нагомила тако много одложених послова да не успевам да са њима изиђем на крај.

Веома ми је драго због пријатних вести о књизи. Нисам имао смелости да дајем савете у вези са британским издавачима,

премда сам помишљао да Faith Press или SPCK (па чак и Mowbray) не би били лошији избор од Faber-а. Књига о Старцу биће са љубављу прихваћена и на нашој страни океана, међу православнима и англиканцима, па и међу другима. Америка уопште није толико материјалистички усмерена као што се то често чини многим из Европе; она је заокупљена не само бизнисом и претњом од атомске катастрофе него и питањима духа (21). Овде је широко поприште за православно „мисију“ или, тачније, за катихезу, али, нажалост, православље, посебно руско, није заинтересовано за то него за раздоре, интриге, сујету и национални понос. Веома ми је драго што сте макар за себе „открили“ Енглеску онакву каква она заиста јесте. Ја сам то откриће начинио пре тридесет година, и затим сам током десет година систематски путовао по тој земљи, држећи предавања и проповедајући. То „откриће“ својевремено ме је „помирило“ са животом, премда сам због њега био принуђен да отрпим много удараца и увреда, нарочито у Паризу. Овде сам „открио Америку“. Одмах после мог постављења на Харварду позвали су ме да о православљу разговарам са разним студентским групама на Универзитету: методистима, англиканцима, лутеранима. Недавно сам говорио на скупу лутеранских пастора у једној англиканској цркви где су ме опет позвали на Ash Wednesday (22), па чак сам на један дан (тачније на једно вече) отпутовао у Филаделфију на позив те исте цркве. Предстоји ми још да наступам код конгрегационалиста (23), да отпутујем у Vavver College у близини Њујорка, и тако даље. Прошле године овдашња филијала Interseminary Movement (попут студентске хришћанске федерације у Европи) позвала ме је да одржим семинар за једну студентску

групу од око 40 људи о Православљу (три дана). Група се састојала првенствено од баптиста, конгрегационалиста и других „секташа“, али је била необично пажљива, склона размишљању и духовно дирљива. Не може се све речима исказати, и моје искуство, наравно, прилично је уско и ограничено. Не сме се заборављати да је Православна Црква у САД огромна, премда се то не види због раздора и

подела, а не у мањој мери и због ригидности, равнодушности, формализма и тако даље. На жалост, и у пастирском раду постоји скривена саблазан самољубља, театралности која скреће с пута нарочито младе, и то оне који су лишени било каквог духовног руковођења. Резултат тога је да је омладина у нашој парохији запуштена и ништа не зна. Иницијативу морају на себе преузимати лаици, нарочито young adults (25), односно они од око 30 година и старији. Доста често разговарам са том групом, нарочито у грчким парохијама, а недавно сам путовао чак у Питсбург. У Бостону постоји велика православна група студената, и убрзо ће бити одржан годишњи скуп на коме ћу служити Литургију на енглеском језику и читати key-address (26). Премда имам парохију и храм, а и доста својих пастирских брига, то не помаже увек научној продуктивности и писању. Опростите због прекомерног одузимања Вашег времена оволиким мојим писањем. Нека Вас Господ чува. Будите увек бодрога духа.

Са љубављу у Христу и братским целивом
Увек Ваш Г. Флоровски

*Наслов изворника:
Архимандрит Софроний (Сахаров),
Переписка с протоиереом Георгием Флоровским.
Изд. Свято-Иоанно-Предтеченский монастырь,
Свято-Троицкая Сергиева Лавра.
Москва, 2008.*

*Са руског превела:
др Ксенија Кончаревић*

ИДЕЈА КОНЗЕРВАТИВИЗМА КОД Н. А. БЕРЋАЈЕВА

мр Миодраг Чизмовић

Човјек који је незадовољан садашњошћу укључује пројекторе сјећања на стара добра времена или машта о будућности очекујући долазак златнога вијека и откривање скривеног смисла. Берђајев то промишљање формулише на овај начин: „Човек не осећа пуноћу времена у садашњости и зато је тражи у прошлости и будућности, нарочито у прелазним и мучним периодима историје. То је саблажњујућа илузија историје.”¹

Није све што је било у прошлости за респект. Из тог разлога Берђајев прави дистинкцију између здравог и опаког конзервативизма. Конзервативизам спаја будућност и прошлост и на тај начин одржава везу времена. По Берђајеву истински конзервативизам је борба вјечности и времена, онога што је склоно труљењу и пропадању и онога нетрулежног и вјечног. Конзервативно начело подразумијева да у суштинским стварима које се тичу државе, друштва и културе призовемо гласове не само живих већ и упокојених. То подразумијева да се уживимо и размислимо како би наши преци неке ствари разријешили да су ту поред нас. На тај начин ми признајемо не само да садашњост реално постоји већ и прошлост. На тај начин ми не дозвољавамо да буде покидана наша веза са прецима. У „Смислу историје” наилазимо на ове Берђајевљеве ријечи: „Памћење чува очинско начело, чува нашу везу са очевима зато што је наша веза са очевима веза садашњег и будућег времена са временом прошлим. Потпуни заборав нашег очинства био би потпуни заборав прошлости. То би било оно лудило у којем би човечанство постојало само у комадићима времена, у искиданим тренуцима времена, без икакве повезаности времена.”²

Из тог разлога Берђајев инсистира на ставу да здрави конзервативизам чува оно непропадљиво и неуништиво у прошлости.³ Јер просто, оно што се у прошлости показало као вриједно зашто га мијењати? Свака нова генерација се понаша у смислу као да вријеме потиче од ње, стварајући своје вриједности које би по могућности требало да имају што мање заједничког са вриједностима својих предака. То је карактеристично за човјека, људско друштво, за природу времена које све прождире.⁴ Он зна какво је исходиште земље која не уважава своје претке: „Несрећна је судбина оне земље у којој нема здравог конзервативизма, којег постоји у самом народу, ту нема

¹ Николај Берђајев, *О човековом ропству и слободи*, стр. 221.

² Николај Берђајев, *Смисао историје*, стр. 60.

³ Берђајев је по том питању крајње јасан. „И прошлост може да буде издаја вечности, као што и будућност може да буде верна вечности. Будућност не треба да буде обоготворавана, као ни прошлост, добра је и драга само вечност.” Види: *Опит есхатолошке метафизике*, стр. 152.

⁴ Ту непостојаност Берђајев најбоље изражава у својој философској аутобиографији. Он каже: „Време је изузетно немарно, неблагодарно и неблагородно.” *Самоспознаја*, стр. 243.

У истој књизи можемо наћи да му никада није било јасно Хегелово обожавање духа времена. Тај дух времена „у суштини увек садржи у себи варљиво и зло начело, јер време представља на одређен начин превару и зло.” Исто, стр. 240.

верности и везе са прецима; несрећна је судбина народа који не воли своју историју и који хоће поново да је започне од нуле.”⁵

Берђајев никада није крио став да су револуције казне због гријехова прошлости. „Очување свих љуски прошлости, њене сламе, свега што у њој није онтолошко – то је рђави, опаки, негативни конзервативизам – он је припрема за револуције, кривац за њих.”⁶

Будућност, по њему, не би требало да уништава прошлост – већ да оно добро из прошлости преузме и да буде њен продужетак. Али видјети у будућности више реалности него у прошлости је, по Берђајеву, класична заблуда. Једини критеријум за овај став је брзо протицање времена. Али, с друге стране, свако обоготворавање прошлости, само зато што је постојала је потпуни бесмисао. Он воли: „традицију која васкрсава памћење, кроз коју се подржава веза са вечним у прошлости.”⁷

Оно што је Берђајева посебно бољело је то што се савремени живот развија и цвјета на гробовима очева. Берђајев је ту неумољив и критичан. Пало вријеме нашег свијета које све прождире и уништава претварајући наш живот у гробље гдје се на костима умрлих отаца уздиже нови живот синова који су заборавили на очеве.⁸ Култура је повезана са култом предака. Самим тим што је утемељена на поштовању предака и она по Берђајеву одржава свету везу између живих и мртвих. Она је немогућа без континуитета, без предања и без традиције. У култури је садржана основна нит конзервативизма јер се надовезује на прошло и на њему се надограђује. Берђајев сматра да је култура попрште велике борбе, тачније: „у култури се води велика – веома велика – борба између вечности и времена, одвија се велико опирање рушилачкој моћи времена. Култура се бори против смрти, иако је немоћна да је стварно победи, њој је драгоценост вечност, непрекидност или континуитет, постојаност културних дела или споменика.”⁹

Берђајев прави дистинкцију између културе и цивилизације. Култура је религиозна по својој природи за разлику од цивилизације која је нерелигиозна. Цивилизација, по Берђајеву, има свјетовно поријекло и она се родила из човјекове борбе са природом, изван храмова и култа. Берђајев је по том питању потпуно јасан. „За разлику од културе, цивилизација се не бори против смрти, она не жели вечност, она не само да се мири са смртоносном снагом времена већ на том смртоносном протицању времена темељи све своје успоне и достигнућа.”¹⁰

Највећи удес културе Берђајев види у томе што она неминовно прелази у цивилизацију. Цивилизација апсолутно нема природну, а камоли духовну основу. У њој апсолутно владају машина и техника. Сам тај свијет неће да зна за личност. Просјечност и декаденција доминирају свуда. „Индивидуалистичка цивилизација деветнаестог века с њеном демократијом, с њеним материјализмом, с њеном техником, са јавним мњењем, штампом, берзом и парламентом придонела је понижењу и паду личности, увенућу индивидуалности, нивелацији и свеопштем стапању.”¹¹

Берза постаје владајућа и регулишућа сила живота. Цркве се мало ко и сјећа.¹² Берђајев је свјестан да ће посљедица одрицања од оног вјечног и доброг у прошлости бити тријумф снага који ће покушати да обоготворе будућност. У том смислу он је још 1907. године предвидио револуцију и долазак бољшевика на власт.¹³

5 Николај Берђајев, *Философија неједнакости*, стр. 101.

6 Николај Берђајев, *Философија неједнакости*, стр. 93.

7 Николај Берђајев, *Опит есхатолошке метафизике*, стр. 196.

8 Берђајева истински боли та језива хладноћа савремених људи који се више и не сјећају својих преминулих. Он каже: „Таштина и самопотврђивање савременог поколења, његово превасходство над умрлим очевима, јесте и темељна лаж демократије. То је раскид прошлости, садашњости и будућности, порицање вечности, клањање уништавајућој бујици времена. Види: *Ново средњовековље*, стр. 267.

9 Николај Берђајев, *Философија неједнакости*, стр. 219.

10 Исто, стр. 219.

11 Николај Берђајев, *Ново средњовековље*, стр. 217.

12 Похлепа за новцем обиљежава наш живот. Духовност се маргинализује. Берђајев је по том питању крајње одређен: „Нема ничег безумнијег од савременог економског живота са његовим кризама, хиперпродукцијом, незапосленошћу, влашћу банака, влашћу папирнатих функција. Ту нема ничег чудног јер историја, како видимо, уопште и нема намеру да човеку гарантује његово постојање, нити да заштити његов живот. Човек никад није био циљ историје, он јој је био потребан само као материјал.” Види: Николај Берђајев, *Судбина човека у савременом свету*, стр. 13.

13 Похлепа за новцем обиљежава наш живот. Духовност се маргинализује. Берђајев је по том питању крајње одређен: „Нема ничег безумнијег од савременог економског живота са његовим кризама, хиперпродукцијом, незапосленошћу, влашћу банака, влашћу папирнатих функција. Ту нема ничег чудног јер историја, како видимо, уопште и нема намеру да човеку гарантује његово постојање, нити да заштити његов живот. Човек никад није био циљ историје, он јој је био потребан само као материјал.” Види: Николај Берђајев, *Судбина човека у савременом свету*, стр. 13.

13 Берђајев каже: „У чланку, који сам написао године 1907. и који је ушао у моју књигу *Духовна криза интелигенције*, доста сам тачно прорекао да ће, када у Русији наступи тренутак праве револуције, победити бољшевици. Види: *Самоспознаја*, стр. 115.

ИСЕЉАВАЊЕ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ У ЈУЖНУ СРБИЈУ

1879–1912. ГОДИНЕ (2)

ИСТОРИЈА

УРЕЂИВАЊЕ АГРАРНИХ ОДНОСА И НАСЕЉАВАЊА У „НОВИМ КРАЈЕВИМА“ СРБИЈЕ

На подручја Горње Јабланице, Косанице, Топлице, Пусте Реке и Добрича – која су до 1890. године сва била у саставу Топличког округа (то су данашње општине Медвеђа, Куршумлија, Прокупље, Бојник и Житорађа) у раздобљу од 1878. године па све до избијања Балканских ратова 1912. године сливале су се ријеке досељеника с разних страна, али у неколико таласа и с различитим интензитетом. Међутим, по одредбама Берлинског конреса 1878. године Кнежевина Србија имала је обавезу да што прије уреди аграрне односе у „Новим крајевима“, а у вези с тим и насељавање опустјелих подручја.

У току два српско-турска рата 1876–1878. године дошло је до великих миграција цивилног становништва у ратом захваћеним областима. У првом рату (1876) покренуто је бројно српско становништво у Источној Србији, које је бјежало према Ресави, Великој Морави и Дунаву, а у другом рату (1877/78) муслимански живаљ (Турци, Арбанаси, Чекези, Татари, Јуруци и др.) бјежао је пред српском војском из Јужног Поморавља у дубину турске територије. Те муслиманске избјеглице („мухаџири“) нашле су се по окончању рата понајвише на подручјима Косова и Метохије и Македоније, који су остали у саставу Османског царства. Послије коначног утврђивања нове српско-турске границе у прољеће 1879. године највећи дио тих избјеглица остао је у својим новим стаништима, али тим нису изгубили своја имовинска права на земљи и другим некретнинама које су напустили у „Новим крајевима“ Кнежевине Србије. У Србији је у 1878. године установљено посебно државно тијело за издавање под привременом закуп „турских“ имања (земља, зграде, виногради, млинови, пољопривредни инвентар и др.), која је у вези с тим имала обавезу да рјешава и друга практична питања док се не донесе трајно законско рјешење.

Берлински мировни уговор из 1878. године (члан 39) утврдио је за Србију изричите обавезе: „Муслимани који имају имања на земљишту Србији присаједињеном, а желели би да се настане изван

Др Милош Луковић

Кнежевине, моћи ће своја непокретна добра у Србији да задрже, дајући их под закуп или другима на управљање. Турско-српска комисија имаће задатак да у току од три године дана уреди све што се односи на начин отуђења, експлоатације или на употребу, за рачун Велике Порте, свих државних и вакуфских добара, као и питања која се односе на приватне интересе, који би ту могли бити умешани“.

На основу вишемјесечних испитивања стања аграрних односа у посљедњим деценијама турске власти у сва четири нова округа Кнежевине Србије (Нишки, Пиротски, Топлички и Врашки) посебне државне комисије предложиле су нова законска рјешења. Тако је 3. фебруара 1880. године усвојен Закон о аграрним односима. На основу тог закона бивши муслимански „господари“ (спахије и читлук-сахибије)

имали су двије могућности у односу на своје раније посједе на којима нису жељели да наставе живот: да закључе уговор о продаји непосредно са сељацима на тим посједима (бившим чифчијама, који су наставили да обрађују земљу) или с насељеницима на тим посједима (који су у међувремену населили на напуштеној земљи). Уколико, из било којег разлога, не би закључили такав уговор – бивши „господари“ могли су се обратити окружним аграрним комисијама, које су имале обавезу да утврде правичну цијену (на основу средњег годишњег прихода, који је представљао обрачунску јединицу), а незадовољна странка могла је даље водити спор код окружног суда.

Турска Порта је дипломатским путем приговарала српској влади да се откуп врши споро, а српске власти су видјеле да сељаци и насељеници нису економски у стању да сами откупе земљу од бивших „господара“. Стога је већ 22. јуна 1882. године усвојен Закон о аграрном зајму, на основу кога је Србија (у међувремену је била проглашена за краљевину) узела посебан кредит код једне банке у Аустроугарској како би укупан аграрни дуг исплатила Порти. Ипак, све до средине 1884. године сељаци и насељеници били су у непосредном дужничком односу према бившим „господарима“ посједа, а потом су постајали дужници према српској држави, с тим што су дуг (с интересом) морали отплаћивати уз порез у интервалу 15–20 година. Међутим, и овако олакшан начин исплате дуга – за сељаке и насељенике представљао је велико оптерећење, тако да га је држава временом ублажавала, а на крају је 1907. године свим преосталим дужницима опростила остатак дугова.

Истовремено са Законом о аграрним односима припреман је и закон којим је требало уредити и насељавање у Кнежевини. Закон се имао примјењивати на цијелој територији Србије, али се у првом реду мислило на „Нове крајеве“, гдје су миграције биле у пуном јеку. Још 2. октобра 1878. године била је образована посебна државна комисија која је пратила стање на терену у Топличком и Врањском округу, гдје је било гро напуштеног земљишта, а предузимане су и привремене мјере за каналисање насељавања. Та комисија је у свом извјештају од 5. августа 1879. године констатовала да у Топличком округу има 2.237 породица насељеника, а почетком новембра исте године начелник Топличког округа извјештавао је да је у том округу већ било 2.522 породице насељеника, што значи да

су насељеници у току љета и јесени пристизали у великом броју. Истовремено је процјењивано да би се на земљи „иза одбјеглих Турака“ површине 39.903 ланца у Топличком округу „могло населити до 4.000 фамилија“.

Такво стање на терену приморавало је српску владу да што прије донесе Закон о насељавању и он је усвојен 3. јануара 1880. године. Тим законом је утврђено да се на „просторима земљишта у новодобивеним пределима Србије који стоје празни и необделани могу насељавати становници, било са стране или из Србије, који се занимају земљорадњом или каквим занатима неопходно потребним за сеоско становништво“. Свака породица земљорадника могла је добити „за обделавање“ до четири хектара земље и двије хиљаде квадратних метара за окућницу, а ако је кућа задружна – могла је добити још по два хектара за сваку мушку главу старију од 16 година. Насељеници су, такође, ослобађани пореза (државних, окружних и среских) за три године и војне службе у стајаћој војсци за пет, а у народној за три године. Својинско право на додијељену земљу насељеници су могли стећи тек после 15 година (као и по ранијим прописима). Насељеници су се преко локалних власти морали обраћати Министарству финансија с молбом за додјелу земље, с тим што су они то чинили у почетку тек пошто би се настанили на одређеном земљишту. Из тих година нема много сачуваних докумената, али се у Архиву Србије ту и тамо налазе трагови ове процедуралне праксе. Тако је, на примјер, у Протоколу Министарства финансија („Економно одељење“) уписано 22. маја 1882. године да „Јоксим Ђаловић са друштвом из Црне Горе моли да им се одобри насељење у Туларима и Мркоњи среза Јабланичког“, док је 17. јуна исте године уписано да „Јован, Милован и Илија Перовићи и Јован Ђурашиновић, Црногорци, моле да им се одобри насељење у селу Мискић, гдје су већ насељени“, а 5. септембра заведена је молба „Перована Голубовића из Црне Горе да му се додели земља у Брасјору Среза јабланичког да се насели“.

У сваком случају, српске власти су настојале да испуне обавезе из Берлинског мировног уговора, те да унесу више реда у процес насељавања у „Новим крајевима“, прије свега у Топличком округу, гдје је највише било слободног земљишта за насељавање. С друге стране, досељенике који се запосјели напуштена имања муслиманских избјеглица, чекале су – уза сву муку кућења и преживљавања – и озбиљне материјалне обавезе према бившим посједницима или држави.

ДОСЕЉАВАЊЕ У ТОПЛИЧКИ И ВРАЊСКИ ОКРУГ 1879–1898. ГОДИНЕ

Послије првог таласа 1878–1879. године, пошто су се прилике мало стабилизовале, нагло се повећава досељавање становништва на пустјело земљиште из разних пограничних подручја „Нових крајева“ Србије, и то како према Турској (Пољаница, Врањско Поморавље) тако и према Бугарској (Пчиња, Крајиште, Власина, Масурица, Црна Трава, Заплање,

Понишавље, Лужница). Такође се досељавају фамилије из околине Књажевца, које предводе ратни ветерани (Крајинска војска је углавном ослобађала подручје потоњег Топличког округа), као из сусједних крајева Расине, Жупе и Копаоника, па чак и из ужичког краја. У немалом броју долазе и фамилије из Бугарске, нарочито из оних предјела које је претходно ослободила српска војска (околине Трна, Брезника, Радомира, Драгомана), па чак и из околине Ђустендила. У питомије предјеле Добрича (данашња општина Житорађа) долазе у мањем броју вјешти земљорадници из Баната и Бачке. Рано су се појавили и досељеници из Херцеговине (Гацко, Љубомир, Невесиње, Љубиње), која се, заједно с Босном, нашла под аустроугарском окупацијом (на основу одлука Берлинског конгреса).

Првих десетак година било је масовно досељавање у Топлички округ из крајева који су остали у саставу Турске. Доста досељеника долазило је из сјеничког и новопазарског краја, као и из плавско-гусињског краја и Доњих Васојевића, али и околине Куманова, Скопља и Кратова. Ипак, највише је било пребјега с подручја Косова и Метохије, гдје је вршен неподношљив притисак на тамошње Србе. Аустријски путописац Феликс Каниц, који је обилазио „Нове крајеве“ 1889. године, наводи примјер „вође устаника из пећког краја“ попа Радосава Стевановића, који је „1883. године довео 150 српских породица из околине Пећи“ у Јабланички срез, које су спахије силом спречавале да се исељавају у Србију да не би остали без радне снаге. Феликс Каниц је оставио и више занимљивих цртежа из Јабланичког среза (па и ликова Црногорки насељених уз српско-турску границу). Из извјештаја начелника Топличког округа види се да је само 1890. године на подручје тог округа дошло 3.900 бјегунаца из Турске, који су успут стално били изложени нападима качака и лажних путовођа. Бјежање Срба са територије Турске настављено је и наредних деценија. Поводом насиља над српским живљем у Старој Србији српска влада је водила сталну дипломатску преписку с турском Портом, а о тешким догађајима 1898–1899. године објавила и посебну књигу. Ради заштите права и интереса преосталог српског живља у Старој Србији, отворен је српски конзулат у Приштини, али је већ први конзул Лука Мартиновић убијен.

Досељавање из Црне Горе у „Нове крајеве“ текло је такође у таласима и усмјеравано је на подручје Топличког округа. Године 1890. године дошло је до реорганизације округа у „Новим крајевима“. Између осталог, Јабланички срез (који је обухватао подручја данашњих општина Медвеђа, Лебане и Бојник) пребачен је из састава Топличког у састав Врањског округа. Тако су црногорски досељеници од тада усмјеравани и у Врањски округ, заправо као и раније у Јабланички срез. О досељеницима из свих досељеничких струја, па и досељеним Црногорцима, није вођена посебна евиденција у Топличком и Врањском округу. Сви досељеници постајали су поданици и равноправни грађани Србије, те су као такви вођени у свим општим евиденцијама: црквеним, општинским, среским, окружним и државним. Стога није једноставно пратити број црногорских досељеника у овим окружјама, али се упоредним подацима из више извора може

доста вјерно реконструисати њихов број за читаво раздобље до избијања Балканских ратова.

За досељенике из Црне Горе, као и оне из Херцеговине и с турске територије између Црне Горе и Србије, организоване су још за вријеме ратова 1876–1878. године прихватне станице на два гранична прелаза: на Мокрој гори (између Вишеграда и Ужица) за оне који су се кретали долином Дрине (преко Шћепан Поља, Фоче, Горажда, Вишеграда и Вардишта) и на планини Јавору (између Сјенице и Ивањице) за оне који су се кретали преко турске територије (од Берана, Бијелог Поља, Пљеваља и Сјенице). На тај начин власти су, колико је то било могуће у ондашњим приликама, контролисале усељавање у Србију мада су се многи усељавали преко турске територије без пасоша. А током читавог раздобља до Балканских ратова постојао је јак притисак из Црне Горе за исељавање у Србију, на шта су понављено утицале сушне и неродне године. То показује број издатих пасоша на Цетињу, али и службена преписка власти Црне Горе и Србије. Ипак, било је периода застоја, тј. забране или отежаног усељавања, што је узроковано не само смањењем могућности за пријем нових усељеника у Србију него и захлађењем званичних односа Београда и Цетиња.

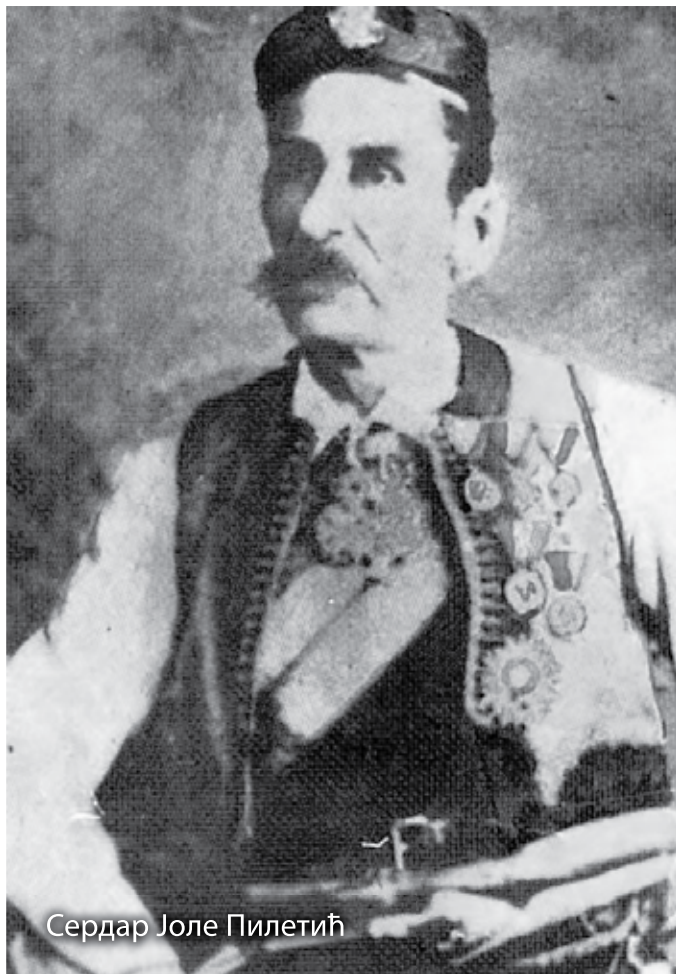

Војвода Пеко Павловић

Сачувана је пасошка књига за период 1879–1892. године и налази се у Државном архиву на Цетињу, али недостаје за период 1893–1903. године и период 1905–1912. године. Али ни подаци у сачуваним пасошким књигама нису препознатљиви на први поглед јер се често наводе имена старјешина породица, а не увијек и број чељади („роба“) која се исељава. У сваком случају, укупан број исељених у Србију (као и у друге земље) био је знатно већи од броја издатих пасоша. На водимо преглед пасоша који су црногорским поданицима – из свих крајева Црне Горе – издати за Србију 1879–1892. године (према стању у пасошкој књизи):

Сердар Јоле Пилетић

– 1879. године на Цетињу издато 1.578 пасоша. Од тог броја самачких пасоша било свега 197, а остало су били заправо породични пасоши. Међу исељеницима те године био је и сердар Јоле Пилетић из Пипера с бројним сродницима. Како су се ови исељеници кретали преко Босне (долином Дрине) према Вишеграду и Мокрој гори, њима је аустроугарско посланство на Цетињу издавало транзитне пасо-

ше. Оно је регистровало од краја јула до краја децембра 810 породица са 4.366 чланова (што значи да се на један пасош исељавало у просјеку 5,4 лица).

– 1880. године издато је 190 пасоша. Од тог броја било је 48 породичних пасоша, на које се иселило још 277 чланова, тако да је укупан број исељених био 467. Крајем године пасош је добио и војвода Пеко Павловић с бројним сродницима. И ови исељеници кретали су се преко босанског Подриња и добијали аустроугарске транзитне пасоше.

– 1881. године издато је 460 пасоша. Од тог броја било је 320 породичних пасоша, на које се иселило још 1.625 чланова. Знатан дио исељеника кретао се преко турске територије, тако да је књаз Никола одликовао беранског и бјелопољског кајмакама за помоћ коју су указивали исељеницима на путу. Те године је дато одобрење Панту Цемовићу, главару Доњих Васојевића

у турској граници, да се може уселити у Србију са 50–60 породица, чему су се противили неки главари из Горњих Васојевића у црногорској граници (да не би дошло до етничког пражњења осјетљивог васојевићког подручја у турској граници).

– 1882. године издато је 294 пасоша. Од тог броја било је 195 породичних, на које се иселило још 1.084 члана. Само 38 породица добило је аустроугарске транзитне пасоше за кретање преко Босне, док је већина ишла преко турске територије. Послије преласка великог броја породица у Србију те године у октобру мјесецу влада у Београду донијела је забрану за даље усељавање, с образложењем да нема више слободног земљишта.

– 1883. године издато је 69 пасоша. Од тога броја већина је била самачких пасоша, а породичних свега шест, на које су се иселила још 42 члана. Забрана усељења у Србију била је појачана погоршањем политичких односа владајућих династија у Србији и Црној Гори усљед вјенчања Петра Карађорђевића, претендента на српски престо, и књагињице Зорке, кћерке црногорског књаза Николе. Те године избила је и Тимочка буна у Србији, што је још више појачало сумње. Немајући званичну дозволу за усељење у Србију, исељеници нису могли ићи долином Дрине већ су се кретали преко турске територије. Међутим, те године почиње и исељавање у Бугарску, на тамошња напуштена имања избјеглих „турских“ посједника, што је једним дијелом била

и посљедица забране усељавања у Србију. Издат је укупно 71 пасош за Бугарску, од којих шест породичних са 39 чланова.

– 1884. године издат је 41 пасош. О тог броја два пасоша су издата ради пресељења, а на два породична пасоша иселила су се још по четири члана, тако да је било укупно 58 исељених. Српски краљ Милан сматрао је да је и црногорски књаз Никола имао удјела у дешавањима око Тимочке буне, тако да је званична забрана за усељавање у Србију остајала на снази. Наставило се исељавање Црногораца у Бугарску: издато је 68

пасоша, од којих 10 породичних са 46 чланова, али је фактички број био знатно већи.

– 1885. године издато је 28 пасоша, на које се иселило 35 лица. Истовремено је појачано исељавање у Бугарску: за првих осам мјесеци издата су 224 пасоша, од којих 158 породичних са 933 члана. Међутим, почетком септембра дошло је до крупних догађаја у Бугарској. Послије проглашења уједињења Источне Румелије и Кнежевине Бугарске (тзв. Пловдивски преврат) избио је и српско-бугарски рат. То је довело до погоршања стања насељених Црногораца, који су одбијали да учествују у таквом рату, а и сумњичени су да помажу српској страни. Зато је 20 црногорских породица прешло у Србију преко Неготина, а потом упућено ради насељавања у Топлички округ.

– 1886. године издато је 27 пасоша. Од тог броја било је седам породичних пасоша, на које се иселило још 50 чланова, тако да се иселило укупно 77 лица. Међутим, те године појачан је прилив Црногораца из Бугарске: 7. маја дошле су лађом у Неготин 22 породице са 92 члана, које су потом упућене у Топлички округ. Током априла и маја прешло је из Бугарске преко Неготина укупно 42 црногорске породице са 151 чланом. Сви су насељени у Топличком округу, на подручју Јабланичког и Добричког среза. У превођењу ових породица у Србију запажену улогу имао је српски државник Јован Ристић, који је и обезбиједио превоз лађом на Дунаву од Рушчука до Кладова.

– 1887. године издато је 674 пасоша. Од тог броја било је 124 самачких и 550 породичних пасоша, тако да се иселило укупно 2.748 лица. Та година је била изузетно неродна, тако да је и поред забране усељавања покренуто бројно исељавање. Међутим, многи због постојеће забране нису пропуштени преко границе у Србију, тако да су били приморани да се врате у Црну Гору.

– 1888. године издато је пасоша за 125 лица, од којих је било 19 старјешина породица са 64 члана. Фактички број исељених био је знатно већи, а њима су се придружили и исељеници с турске територије која се граничила с Црном Гором. Исељеници су се кретали преко Пљеваља, Нове Вароши и Сјенице. Регистровано је више од 100 породица исељеника и поред забране усељавања у Србију.

– 1889. године била је највећа сеоба из Црне Горе у Србију, и то организована, за шта се стекло више околности. Послије готово седмогодишње званичне забране усељавања и три потпуне неродне године, исцрпљено црногорско становништво једва је дочекало нову могућност за усељавање у Србију. Абдицирање краља Милана, који се противио усељавању Црногораца, наговијестило је ту могућност, а потом је обновљено повјерење званичних власти у Београду и на Цетињу. Послије преписке, пуне обостраног разумијевања, током августа мјесеца, приступило се припремама, које су трајале два мјесеца. Јавио се велики број заинтересованих породица, а према договору са српском владом сачињени су спискови породица одређених за исељење. О броју исељених и свим околностима и проблемима који су пратили ову сеобу – постоје бројни подаци и у Црној Гори и у Србији. Министарство народне привреде у Београду организовало је и пратило кретање пресељеника у четири групе, које су били упућени у Топлички

округ (стога су подаци овог министарства о броју досељеника и најпрецизнији). Прва група од 229 породица са 1.679 чланова (из Бањана, Рудина, Трепче и Грахова) кренула је из Никшића и преко Пљеваља доспјела на Јавор, одакле је наставила према Ивањици, Ариљу, Пожеги, Чачку и Крушевцу, а потом у Топлицу и даље према српско-турској граници. Друга група од 267 породица са 1.356 чланова (из Пипера, Бјелопавлића и састава зетске бригаде) кретала се преко Берана и Бијелог Поља према Јавору. Трећа група од 230 породица са 2.091 чланом кретала се из дурмиторског краја (Дробњак, Језера, Шаранци, Пива) преко Левер-Таре и Пљеваља на Јавор. Четврта група од 289 породица са 1.997 чланова (из Никшића, Никшићке Жупе и Лукова) такође је ишла преко Левер-Таре и Пљеваља на Јавор. На путу преко турске територије пресељеницима је указивана помоћ, као и за све вријеме пута кроз Србију. Укупан број приспјелих у Србију био је нешто већи од планираних због придруживања успут неколико стотина других лица. Тако је на крају приспјело у Топлички округ укупно 7.235 лица (1.081 породица). Међутим, укупан број исељених у Србију током те године био је ипак знатно већи јер је издато укупно 9.447 пасоша.

– 1890. године издато је 247 пасоша. Од тог броја било је 52 породичних са 277 чланова, тако да је укупно било 524 исељених. Исељеници су се кретали како долином Дрине тако и преко турске територије. Уз захвалност за одобрено усељавање Црногораца претходне године, црногорска влада је молила за пријем 3.000–4.000 нових усељеника у Србију, али томе није могло бити удовољено.

– 1891. године издато је укупно 396 пасоша. Од тог броја било је 122 породичних пасоша, са 566 чланова, тако да је било укупно 962 исељених (између осталог тада су исељене 53 фамилије из Васојевића).

– 1892. године био је прецизиран режим преласка у Србију: појединцима нису прављене сметње за улазак, а породице које су долазиле ради насељавања (али само у мањим групама) могле су прећи границу ако су претходно имале одобрење српске владе. Те године издата су 504 пасоша, од којих је било 36 породичних са 142 члана, тако да је укупно било 646 исељених.

(настава више се)

ПОДЕЛОМ КОСОВА ГУБИМО И НАРОД И СВЕТИЊЕ

Живојин Ракочевић

Подела Косова је тренутно најгоре решење за Србе јужно од Ибра и сигуран знак да се избегли никада неће вратити тамо одакле су истерани. Подела је порука да Срби, њих 80.000, јужно од Ибра могу да нестану. За њихов коначни нестанак постоје две опције: прва је насиље великих размера, изазвано поделом, и сеоба према северу; друга је постепено цурење и меко етничко чишћење. Многи од 230.000 расељених, а и оних који су остали већ су искусили оба метода. Политичари који мисле да ће сеоба према северу оснажити Косовску Митровицу и поправити етничку крвну слику грдно греше, јер једном окренути људи са југа неће и не могу остати код својих 35.000 сународника на северу. Неће се задржати чак ни у Рашкој (близу је границе), избегаваће и Краљево, они беже што даље – према Београду или западу. Тако ће север Косова заувек изгубити залеђе, универзитет студенте, болница пацијенте, трговина какве-такве послове... Постаће слепо црево где су једино криминалци способни да нешто размене. Идеја о подели Косова траје отприлике колико и конфликт, постоји као решење, као нужда кад се ништа друго не може добити, као коначно раздвајање Срба и Албанаца, као прагматично и реално решење, као терет који нико нема храбрости да уврсти у свој програм. Она се јавља у тешким моментима као некакав излаз за који нико не зна како изгледа и ко и када треба да плати цену њене примене. Њен највећи промотор и заговорник је Добрица Ћосић, последње године свог рада Зоран Ђинђић је подржао поделу, а Ивица Дачић је први српски

политичар из власти који се након њега јавно zaloжио за то решење.

Тренутно умиривање косовске савести српских политичара и дела јавности постигло би се добитком делића „своје територије”, вечном опсесијом балканских губитника. Група заговорника поделе покрајине ће, ако и наметну идеју поделе, имати проблем са Српском православном црквом чије ће највеће светиње Дечани, Патријаршија, Грачаница, Љевишка... остати с оне стране границе. Ако Албанци који су тренутно пристали на нове српске општине и посебне мере заштите СПЦ баштине буду изгубили север Косова

Идеја о подели Косова траје отприлике колико и конфликт, постоји као решење, као нужда кад се ништа друго не може добити, као коначно раздвајање Срба и Албанаца, као прагматично и реално решење, као терет који нико нема храбрости да уврсти у свој програм. Она се јавља у тешким моментима као некакав излаз за који нико не зна како изгледа и ко и када треба да плати цену њене примене

тражиће компензацију која ће нанети разорну штету и Србима и светињама.

СПЦ никада неће подржати поделу Косова и Метохије. То може озбиљно угрозити иначе добре односе државе и цркве. СПЦ нема намеру да било шта дели на Косову јер је то на штету народа и цркве. Јужно од Ибра су највеће вредности наше цркве, државе и уметности, познати је став СПЦ. Препрека подели је и Устав земље који гарантује територијални интегритет и неодвојивост АП Косово и Метохија. Да би се овај проблем решио заговорници поделе у српској политици одлучили су да окрајином прогласе делић севера Косова који би се добио приликом разграничења. Тако би формално могао да се испоштује Устав Србије. Овим се, уколико се догоди, показује да је суштински циљ Србије

проста територија и прање образа пред бирачима и историјом, а не интереси већине српског народа који живи на КиМ. Дугорочно одрицање од културног и верског наслеђа, које представља одвећ помињану душу српског народа и државе, може имати фаталне последице по ионако нестабилни и једва пронађени српски идентитет.

Зато Косово српској политици и њеним актерима јесте нека врста лека. Његово прекомерно узимање значи да можете проћи као Демократска странка Србије и Војислав Коштуница, а избегавање коришћења тог лека подразумева да пролазите као Либерално-демократска партија и Чедомир Јовановић. И на крају, трећа опција као лек узима Косово за болест која се њиме не лечи. Е, они пролазе као Социјалистичка партија Србије Слободана Милошевића, данас Иви-

це Дачића. Већина, па и од ових поменутих, зна просту дијагнозу: рад, одговорност, вишедеценијско решавање проблема, добри кадрови, излаз из бедног економског стања Срба и Албанаца...

Етничке државе Балкана или оне које су након „чишћења територија“ своје грађане друге нације и вере свеле испод „прихватљивих“ пет одсто нису ни близу пројектованог етничког раја који се чинио тако достижан и реалан пре почетка крвопролића. Исто је и на микроплану, јужно од Ибра – рецимо у Пећи, Срби готово не постоје, па Албанци не живе ништа боље: криминал је – кажу – већи, свађају се око политике страсније и теже неко кад су комшије биле ту, деца се једнако дрогирају, а посла нема. Према истраживању УН 80 одсто младих жели да истог тренутка одавде иде на запад. Како је то могуће,

кад Срба више нема да их гласе, терају и мрзе? У десет километара удаљеној српској енклави Гораждевцу (мање од 1.000 становника) локална мржња, завист, политичка подељеност, злоба гета и фатална депресија условљена нерадом и херметичком изолацијом унизили су живот преко границе бесмисленог. Бесмислена је спољашња албанска пресија, зверско убијање деце на реци – више од бесмисла је мржња у мојој кући. Зато је подела, мржња у нашој кући

без обзира на то који се језик у њој чује и ком Богу се молимо, (ако то и чинимо); зато је подела могућност да никада не сретнете другог и другачијег – о њему ћете „научити све из историје и из приче својих дедова и очева“; зато је пут те историје лепо поплочан и води према паклу кроз који смо прошли; зато је подела први услов пропасти и храна за маргиналне, профашистичке, екстремне, фундаменталистичке групе које увек имају решење и за своје и, што је горе, за туђе проблеме. Они на крају увек дођу у нашу кућу, па макар она била Косово, Прешево, Санџак... Подела је горе решење од данашњег облика независности Косова. Подела ће створити независност Срба од Косова јер ће њоме нестати и они и њихове светиње, па и оно мало љубави и стрпљења према другима.

ПРВО СРПСКО КОЛО У ПРИШТИНИ ПОСЛЕ ПОГРОМА 17. МАРТА 2004. ГОДИНЕ

Литургију у обновљеном храму светог Николе служили су приштински свештеници Дарко Маринковић и Стево Митрић. Након литургије одржане су литије и пререзани славски колачи.

Приштински парох Дарко Маринковић истакао је важност окупљања верника и додао да је храм Св. Николе одржан управо захваљујући упорности верника који су се редовно окупљали и на рушевинама цркве Св. Николе долазили. “Ово свето место намучено је и напаћено. Под ведрим небом је стајало, киснуло и пропадало, али оно што је најбитније за нас је да ми нисмо поклекли, него издржали и веру имали. Да смо се окупљали на рушевинама и да смо и на рушевинама славили Светог оца Николу, да смо палили свеће за своје живе и за своје поклоне, да смо се Богу молили да нас врати у наше домове, да нас врати у наше храмове који су, не нашом вољом, не нашом жељом и руком, били разрушени, запаљени и уништени до темеља”, казао је отац Дарко и додао да је важно да се храмови обнављају и да се настављају редовна богослужења.

Коло српских сестара из Приштине, са привременим седиштем у Београду је наставило да помаже цркву Св. Николе. Овога пута донели су иконе, венчане круне, прибор за крштења и одежде за свештенике. Представница Кола српских сестара Загорка Павловић казала је за КИМ радио да је увек срећна када дође у свој град и додала да се нада да ће се коло српских

сестара, чије седиште је тренутно у цркви Св. Марка у Београду, поново вратити у Приштину.

“И ово парче неба и ова земља где стојимо, то је наше и ја се надам да ћемо се ми вратити на наше. Надам се и да ће прибор који смо донели за крштења и венчања бити употребљаван што више и да ће потамнети од употребе”, казала је Павловић.

Овогодишњи домаћин славе Живојин Ракочевић казао је да је обновљена црква Св. Николе постала острво за све оне који су протерани из свог града и који преко својих долазака у цркву, желе да врате живот Приштини. “Људи који су данас овде дошли већ десет година живе неки свој бродолом и сваки пут када дођу на ово острвце које њима значи њихов град они се препороче, врате себи наду да се њихови бивши животи на неки начин могу обновити”, казао је Ракочевић.

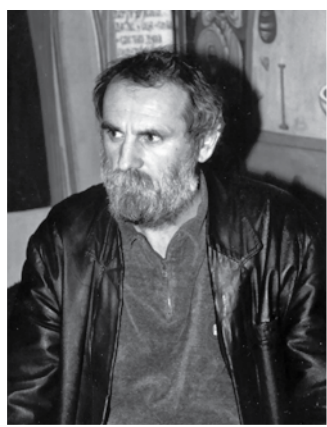
Литургији је присуствовало око 150 верника, који су дошли из различитих крајева земље, углавном расељени, али било је и гостију, који су специјално због славе дошли из Републике Српске. Један од њих је и Драган Пајић који воли да долази на Косово и који каже да када је овде и када види радост у људима који овде живе, увек размишља о томе када ће доћи поново.

“Уопште није проблем прећи пар стотина километара да бих дошао овде, јер знам да је никим људима теже да пређу стотину или две стотине метара и да дођу до ове цркве, али када видим колико радости има у овим људима на овај дан, онда заиста није тешко”, казао је Пајић.

По први пут након 1999. године у Приштини се зачуо и звук хармонике. Након што је пререзан славски колач, у порти где је приређено послужење домаћини славе су заједно са гостима, уз звуке хармонике, повели коло.

Тијана Арсић

ДУША

Милутин Мишовић

неизмјерну висину и, преображавајући се, ишчезава. Или, долази до својег крајњег смисла? То је та чудесна могућност. Могућност да се нестане, кроз остварење, да се ишчезне, кроз љубав?

Зар љубављу нестајемо, зар љубављу ишчезавамо? Али, ако нестајемо сједињујући се с Тобом, нека нестајемо. Да би тамо вјечно остали? О, ништа не знам, али ми је то незнање милије од сваког знања. Знања под којима су мука и непокретност, смрт су за мене. Ето, шта ми је открила та чудесна могућност, ето шта ми је најавило твоје чудесно присуство, твој додир. Два супротна живота. Свјетлост и таму.

Без тебе нијесам ја, без тебе мене нема, с тобом, једино постојим. Схваташ ли ти то!? Како ти то да не схваташ, кад си ти узрок тога! Ти све видиш, до у најситније детаље, и држиш мој ум у таквом стању покрета, и неизвјесности. Нећеш ништа да кажеш, а све зависи од тебе. Ти све можеш, што се тиче мене, и моје закопане тајне.

У свему мој живот зависи од тебе. А ти као да само држиш неку надмоћ. Понекад помишљам, да духовно уживаш у својој надмоћи, и мојој немоћи. Немоћи да ја ишта промијеним, јер су у твојим рукама кључеви промјене, кључеви од мене саме. Ти можеш мене да оствариш, да доведеш мој живот до пуног и неиздрживог остварења, а ја без тебе могу само мој живот упропастити.

Осјећам чудну моћ, и могућност, да ме можеш повести на небо. Ето такву могућу ватру срца осјећам. А све је то твоје присуство у мени. Оно све то покреће. Оно све то открива. А знам да сам на самом почетку, тек у себи открила ту могућност ватре, која не уништава него остварује. Кроз радост постања, израстања и урастања у тајну која држи живот. Обећања и најаве које тек назирем - губе се у чуду најављених моћи. Ти се рађаш у мени сваки дан, као сунчева свјетлост. О, тама моја како те је жедна. О, тијело угријано и устрављено моје, како те је гладно. О, душа моја вапи и трепери већ.

Видим, тама моја нема краја, у њој се настанио страх, невидљиви потреси и ужаси. Али свјетлост твоја све преображава, и налази чисту и цијелу моју душу, која премире од радости у загрљају твоме, која постаје силна бујица најчистијег извора. О, ти си ми све. О, све с тобом могу.

О, јесу ли били већи потреси у мени, да би с тобом осјетила већу силу сигурности, моћ радосног смирења, велико обећање.

О, бијаху ли веће таме и дрхтања, да би се жедније напајала твојом свјетлошћу, да би окусила преобилно изобиље твоје.

О, душа моја копала је дуго и предуго под собом бунаре, гдје се сливаху воде твоје. О, провреле су воде твоје из мојих бунара, препирају ме поново, пун свјетлости је твој источник.

и си моја могућност, могућност моје моћи. Не ја! Ја сам сама могућност моје пропасти. И у томе је сва ствар. У томе је проблем. Разрешење мог проблема је такво. Мој проблем од мене тражи да се сама и цијела наложим на ватру. Ништа мање.

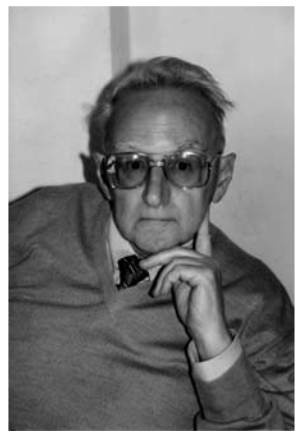
Ја сам своја граница, а с Тобом могу да изиђем из својих граница. Сама сам раздијељена у себи, између неког непознатог и премоћног, и мене знане и немоћне. Открива ми се да сам тек с Тобом, у могућем разумијевању, у јединству са собом и са Тобом. Сама у себи, одвојена сам од свега; сједињена с Тобом, уједињена са свим.

Да, у Теби осјећам своју чудесну могућност. Чудо ватре, чудо сагоријевања. Чудо унутрашњег преображаја и остварења. Твоје ме присуство подиже небу, али стварно и неисказиво. Твојим чудесним додиром, све се у мени подиже у

СВЕ ШТО НИЈЕ

ДОЗВОЉЕНО – ЗАБРАЊЕНО ЈЕ

Борис Хазанов

22. фебруар 1957.

Неко је додирнуо браву. То не могу бити они. Вјероватно неко од сусједа, неки послани шпијун. Неко је покушао да уђе код њега.

Зашкрипала су зарђала врата. Неко је ушао. Она стоји на прагу. Обоје су гледали једно на друго. Коначно је она упитала: „Ко си ти?“

Шта је он могао одговорити?

„Ја овдје живим“.

„Шта ти овдје радиш?“

Писац је уперео очи на папир, на књигу, и слегнуо раменима. Она се приближила.

„Шта ти читаш?“

„Књигу – рекао је. Ето. Ти ваљда знаш да читаш?“

Размисливши, одговорила је:

„То није на руском“.

Постоји земља, која се зове Француска, објаснио је он.

„Ти си дошао отуда?“

„У неком смислу – да“.

„Како ти је име?“

„А теби?“

„Нећу да кажем“.

„Е, па ни ја нећу да кажем“.

„Је ли Шварба Анисимовна твоја баба?“

Да, тако се, чини ми се, звала луда старица. Не одговоривши, дјевојка се окренула и побјегла из собе, писац је опет слегао раменима.

За минут она се вратила са комадом хљеба, намазаног џемом. И почели су јести парче наизмјенично.

„Обриши руке, рекао је писац кад је хљеб поједен. И одјећу си покапала. Не смијеш бити тако непажљива“.

Додао је:

„Зашто стојиш?“

Опет ћутање, дјевојчица се шевељила на табуреу, намјештајући се удобније.

„А ја сам тебе чекала?“

„Значи тако. А због чега?“

„Зато што сам те чекала“. Одговор није лишен логике.

„Зар си ти мене знала?“

„Знала сам да ћеш се вратити“.

„Истини за вољу, ја у то нијесам био увјерен рекао је писац“.

„У што?“

Он је био несхватљив, она је морала да понови питање: у чему он није био увјерен?

„Да ћу да се вратим“.

„Разумијем. Ти хоћеш опет тамо?“

„Како да ти кажем...“

Он је хтио рећи да ће отићи, но не „тамо“, него у дјетињство. Али зар је то тако тешко? Дух тридесетих година лебди у старинској соби, и они су обоје вршњаци.

„А шта је то?“ – дјевојчица је показала на папире.

„То је тајна“.

„Зашто?“

„Ако за то сазнају, опет ћу морати да одем“.

Твоје акције су узвишене. Код саговорнице су засијале очи.

„Па добро нека то буде наша заједничка тајна. Кунеш се да нећеш никоме рећи?“

Она је усрдно климнула главом.

Заклела се најстрашнијим клетвама.

„А сада поћи погледај да неко не прислушкује“.

Дјевојка је умала са табуреа. На прстима се приближила вратима и провирила.

„Будност, - рече писац, подигнувши прст. Будност прије свега“. Он је пребирао исписане листове.

У суштини ништа се посебно није десило овог блиједог анемичног дана, у касно доба овештале зиме. Али ти осјећаш: настао је историјски тренутак. Писац код кога се појавио бар један слушаца, сасвим није исти као писци без слушаца и читалаца. Разобличити себе, свој тајни порок, ударити себе у груди, објавити свенародно, макар народ био представљен седмогодишњом дјевојчицом, показати чиме се ти у ствари бавиш.

Шта ако би он оставио своје преобучено „ЈА“ у гардероби, обрисао са лица грим, изишао, и сви видјели, какав је он у стварности. Шта ако би онога који не зна пливати ставили у барку без весла, шта ако би слушаца, коме ти вјерујеш, обасипао тебе похвалама. И потрчао да препричава.

Све, за што не постоји специјална дозвола, забрањено је. Ако нешто није забрањено то не значи да је дозвољено. Све, што се ради самовољно је преступ.

У осталом ако то не би био преступ, не вриједи ни писати. Оригинална логика, зар не?

Он још увијек пребира листове.

„Овдје је епиграф, али га нећемо читати...“

Он се накашљао.

„Некада у тридесетом царству...“ – зауставио се и погледао на дјевојчицу.

„То је бајка?“

„Дјелимично“.

Некада у тридесетом царству, на тргу код Црвених Врста живјела је Ана Јаковљевна Тарнкапе. У то вријеме већ никаква врата нијесу постојала. Није било дрвећа да Садовом прстену, кроз маглу се памти Сухарева кула, чују се сирене трамваја на Мјасницкој, стоји продавничка на углу пролаза. Од мјеста гдје се родио Љермонтов није остало ни трага.

„Али како? – питао је. Одговора није било, дјевојчица је лупкала ногама, и шевељила се на свом табуреу. Сад ће, помислио је он, скочити и побјећи.“

„Како ти се чини ова проза?“

Зато се на тргу за посљедњих сто година ништа није измијенило. Зато се не треба чудити, ако историја, о којој је теби причала Ана Јаковљевна...

„Мени?“ – питала је дјевојчица.

Он је узмахнуо главом.

„Него коме?“

„Не знам. Касније ћемо видјети“.

Због тога се не треба чудити случају, који се десило, о којем...

Због тога се не треба се чудити...

Писац је испустио тешки уздах.

„Не, - рекао је тихим гласом – то је немогуће“.

Узео је лупу и загледао се у исписани лист.

„Разумијеш, тако је немогуће писати!“

„Него како?“

„Хм“.

Не чекајући јасан одговор она је питала ко је то.

„Ана Јаковљевна? Била је таква... даље је све јасно. Она живи у комуналном стану. То јест ње већ давно нема!“

„Кога нема?“ Дјеца се не умарају задавајући питање за питањем. То тражи ритуал разговора.

Писац је одложио перо, прочешљао своје власи на глави, и погледао дјевојчицу.

„У томе је сва тајна: она је све вријеме и овдје и тамо.“

„Гдје тамо?“

Зар то није јасно, па тамо у другом времену. Њему је постало лакше од сјећања на Ану Јаковљевну. Он се чак мало опустио, ако се може опустити човјек који сједи на табуреу. „Све у свему тако је и било, рекао је. – Осим тога што је измишљено“.

Значи то је бајка, питала је дјевојчица?

„У неком смислу да. Али ти ја кажем, да ако се не узме у обзир то што сам измислио, све остало је истина. Мени је било тада мало више него теби. И сада ми се чини, да на примјер, та посјета, у ноћи када ја он дошао, умишљени, а можда и у стварности рођак, ја ћу ти сада прочитати, то ми се чини да није фантазија“.

„Ако ти будеш слушао пажљиво, рекао је свечано писац, посветићу овај роман теби“.

Изворник: Борис Хазанов, „Всё, что не разрешено, – запрещено“, у: ВЧЕРАШНЯЯ ВЕЧНОСТЬ, Фрагменты XX столетия, ImWerden, MÜNCHEN, 2007, 116-119.

Са руског превео Ђакон Остоја Кнежевић

КОСТУ НИНКОВИЋУ ПРИПАДНИКУ ЦАРСКОГ СВЕШТЕНСТВА

Уторак, 10. маја, у оквиру манифестације „Дани Светог Василија Острошког“, уприличено је поетско вече под називом „Косто Нинковић, човјек и пјесник“.

Вече сјећања на пјесника Коста Нинковића, једног од утемељивача културно-духовне светковине посвећене Светом Василију Острошком, окупило је у Црквено-народном дому у Никшићу, осим породице и родбине покојног Коста и бројну публику, колеге, пријатеље и поштоваоце његовог стваралаштва. Вечери је присуствовао и Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

Косто Нинковић је написао три збирке поезије, а управо ових дана постхумно је објављена његова нова збирка. Прва књига, сматра јереј Миодраг Тодоровић, не случајно, зове се „Мртав ти говорим“, а задња је насловљена са „Изван творевине“. Та два наслова, према мишљењу оца Миодрага, имају онтолошку, пророчку и образовну поруку и указују на то да само човјек који је „мртав“ за пролазност и слабости овог свијета, али, човјек у коме је Христос заживио, има нешто да каже.

„Све пјесме, свака ријеч, читав живот Коста Нинковића били су усмјерени на то да се свака честица са којом би се срео и додирнуо, ослободи од подивљале самоће и врати свеукупности, односно Богу, Који је наше право биће и лице. Отуда у његовој поезији нема времена, нема спољашњих описа, родољубивих и социјалних мотива, нема никаквог спољашњег накита, ни спољашњих ријечи. Постоји само јака вјера, покајање и молитва да се сјетимо вертикале нашег бића и да јој се вратимо.“

„То нијесу обичне пјесме, оне су, на неки начин, припомоћ Богу, сарадња са Богом да опет будемо дјеца његова, да будемо браћа међу собом и једно у једном. Не само пјесме, већ и читав свој живот Косто је пружио на олтар милосрђа према човјеку, зато што воли човјека, а мрзи његове слабости. Сваки његов поступак био је жртва, принос за човјека, а против амбиса који човјека одваја од вертикале, од живота. Посвједочио је то и лично, када је као војник, у традицији најбољих Христових ратника, бранио своју ужу отаџбину Херцеговину“, нагласио је свештеник Тодоровић.

У поетској вечери учествовао је и протојереј-ставрофор Алекса Павловић. Говорећи о величини личности Коста Нинковића, отац Алекса се сјетио њиховог првог сусрета у исповиједаоници Саборне цркве у Никшићу, из којег се, касније, родило дугогодишње искрено и ничим помућено пријатељство.

„Када сам као свештеник стигао у Никшић прије 27 година у Саборну цркву је долазило мало људи, махом старије особе. Не сјећам се тачно да ли је то била 1988. или 1989. година, уђе у исповиједаоницу наочит човјек, колос људски, каже хоће да се исповиједи. Био сам изненађен, најприје његовим доласком у храм, јер се у то вријеме ријетко ишло у Цркву, а потом и потребом једног тако младог човјека, интелектуалца, продуховљеног изгледа да, пред Богом и свештеником, исповиједи своје гријехове. Саслушао сам и рекао му да када би сви ми на души имали такве гријехове, као што су били његови, нико не би остао неспашен. Тада смо постали блиски, вољели смо да се сретамо и дружимо, и у цркви, а богами, и уз коју чашицу“, казао је протојереј-ставрофор Алекса Павловић и нагласио:

„У свом животу нијесам срео такву људску величину, таквог духовника без мантије и проповједника без теологије и богословије. Све те особине носио је, сигурно, из куће, кршне Херцеговине, и преносио на свој дом, своју породицу, своје окружење, међу пријатеље и познанике. Многе је, тврдим својом чашћу и образом, извадио из блата, скренуо их са странпутице. Имам много доживљаја са мојим драгим Костом и не могу их се свих сјетити. Требао би ми сати да их испричам, а све су то само лијепи догађаји. Ипак, хоћу да истакнем да он није био човјек који је стално ишао у цркву, јер је имао неки сопствени осјећај за мјеру кад треба доћи на службу, кад постити, кад се исповиједати и кад се причестити. Није желио

да се дорамени никоме, ни онима у комитету, ни крстоносцима, ни митроносцима, јер је Косто Нинковић био човјек и цијенио је превасходно човјека“.

Ближи се година од Костовог преминућа, а његово присуство се осјећа, осјећају га, заправо, они који су га знали и вољели. Он је био риједак човјек у чијој личности су, према ријечима књижевника Милутина Мићовића, били сабрани велики и различити дарови, који су представљали неку врсту дубинске експлозије.

„Ријетки су људи који, попут Коста Нинковића, имају такву онтолошку утемељеност и такав сабир дарова. Посједовао је таленат за природне науке, за војну стратегију, био непосредно жесток и талентован борац што је показао и на дјелу, а имао је и способност за унутрашње сагледавање својих сународника. Живео повучено, скривено, и без обзира на све таленте, радио је у руднику као инжењер; скривен, а у исто вријеме откривен само за оне који виде дубину“.

„Својим мишљењима и живом ријечју умио је „о јаду да забави“ и теологе и философе, јер је говорио аутентично, из сопственог искуства и живота. Био је у дубини мистик, човјек унутрашњег преображаја и изузетно снажног унутрашњег темеља, снажног дара за ријеч, за непосредан говор. Међу пјесницима је био странац, а наша официјелна култура није могла да га препозна и прими. Ријечи које је оставио су као сјемена, као зрна, али важна, да ће она, надам се, да расту, јер су утемељена, јер изгријавају из истинског искуства и живота“, закључио је Мићовић.

Пријатељство са Костом Нинковићем, које је трајало скоро 4 деценије, за пјесника Радомира Уљаревића је од непроцјењиве вриједности. Он је оцијенио да је Косто посједовао ону урођену, најдубљу и најкомплекснију религиозност, био самоук и голорук, али наоружан енергијом духа, те живи доказ Божанског дара који је дат само ријеткима и изузетнима.

„Што вријеме дуже пролази већа је рефлексија коју у нашем духу имају ријечи које је изговарао, јасније се указује бистрина и дубина његовог духа. Шта је поезија Коста Нинковића – једна од најдирљивијих и најузбудљивијих пјесничких авантура, једна необично постављена књижевна позиција у којој пјеснички субјекат има отпор према сопственом изражавању, и колико се више трудио да то што је саопштио у овим записима, поет-

ским формулама мање личи на поезију, то садржај тих порука све више личи на поезију, све више поприма поетски облик. Тако су се неке сентенце, неки чворови тако увезани, домогли стварне чисте поезије са једним ритмом, намјерно потискиваним и избјегнутом мелодијом, која, ипак, негдје у даљини, у подтексту траје и коју чујемо“.

„Зачудност његове поезије је и у томе што у овим поетским формулама читалац лако може да се изгуби, ако не препознаје начин како да их чита. Аутора је, заправо, занимала „анти“ поезија, то јест, идеална поезија која нема ни метра, ни ритма, ни звука, ни риме, нема ничега од карактеристика битних за књижевност и поезију. Као да је тежио неком артоовском подвигу; залажући се за такву анти поезију, не поезију, он се залагао за не живот, за не живот као најдубљи најсуштинскији облик живота. Пропагирајући тај анти живот и славећи оно што је једино живо, он, од првог до задњег написаног стиха, нема никакву другу опсједнутост сем опсједнутости таквим животом, опсједнутости есенцијом, архетипским знамењима, снагом коју мора да има такав живот“, поручио је Уљаревић.

Радомир Уљаревић је на крају вечери прочитао пјесму посвећену Косту Нинковићу, која је инспирисана Костовим учешћем у ратним збивањима у Херцеговини, када је он, препознавши близину смрти и људски страх, крштавао своје саборце на првој линији фронта. Искреност и величину овог чина у Косту је касније уочио и Високопреосвећени Митрополит Амфилохије, назвавши га у једној посвети припадником царског свештенства. У поетској вечери учествовао је и хор Светог новомученика Станка.

„ПОГИНУО“ ПЕТКО КОВАЧЕВИЋ

Окупило се неколико Турака у једној крчми у Гацку. Неко пије каву, неко ракију, а неко шербет и сви пуше и разговарају о негдашњем сретном вакту и земану, а о данашњем тешком времену.

- Вала, Турци, дочекасмо великије јада – отпоче један хоца. Након нашег великог добра и слободе, данас погана раја дигла уши па господари. На све стране падају турске главе од влашкије ајдука и њихових проклетих харамбаша. Ни у млин Турчин данас није сербез отићи! Наш падиша у Стамболу не води више рачуна о нама. Данас у Ерцеговину не господаре више Ченгић, Сточевић и Ресулбеговић, него два Ковачевића и Перо Тунгуз са својим четамма. Па и сами Алах као да је окренуо главу од нас и не води рачуна о својој правовјерној дјечи.

- Ако нас сами Алах не спаси, за нас нема питања. Ченгићу, Сточевићу и Ресулбеговићу је лако. Око њих је вазда по читав табор и њима је слободно, но ево муке од нас. Како је кренуло доћемо ми раја, а погана раја аге и бегови – рече један муктар.

У томе јадовању уђе у крчму неки Пргуда, муслиман из куле Фазлаглића. Познат је био као бескућник и скитница. Вазда је скитао по крчмама и механамма не би ли му ко платио каву или ракију, или дао лулу дувана. Пргуда је све чуо испред врата како Турци јадикую. Уђе унутра и весело завиче:

- Селам-алећ Турци, и како сте?

- Ево, како сами Алах оће, а изгледа нема за нас добра – рече хоца.

- Има акобогда, имам да вам кажем весели глас, не само за вас но за сву Ерцеговину.

- Шта, ако Бога знаш, говори!

- Добро брате, богами. Ето, јуче погинуо Петко Ковачевић.

- Шућур Алаху, вазда добре гласе кажева, а ће?

- Неће у Невесиње, он и још петнаест влашкије крмака ш њим.

- Дај му каву, дај му ракију, дај му шербет, заори се са свих страна, и наједном се пред њим обрете десет чаша ракије и ибрика каве, а такође и десет кеса дуванских.

- Сад причај како је било – рече муктар.

Пргуда се разбаши, пуши и пије изобила, па отпоче:

- Неће у Невесиње у некога нашега узели овна и буре шербета. Засјели неће у неку планину, пекли овна, пили шербет и веселили се. Неко од наших припази и кажи у Невесиње. Дигни се пандури, околи их и све поб'и' и посијечи. Главу онога крмка Петка однијели у Мостар и истурили на Табљу.

- Шућур Алаху, шућур Алаху! заори се из свих грла, настане веселе и велико расположење.

У том највећем расположењу уиђе један Турчин, јадан и невесео и сједе у један кутак и гласно хукне.

- Шта ти је, што хучеш јадан не био? – запита га муктар.

- Зло наше које нас неће никад оставити. Ето, јуче изгинули наши у Невесињу – седамнес људи и отето педесет товара робе.

- Ко их је побио, крв платио?

- Они крмак и стари крвник – зачекао неће у Ћетне пољане и све у комаде учинио.

- Који крмак, несретан био?

- Петко Ковачевић, а да ко?

- А да шта ти Пргуда каза – крмак ти мајку гонио?

- Слутим неће ли крмак погинути.

КУКУ АМО – КУКУ И АМО

Црногорска чета једнога прољећа плијени козе муслимана Путешевића, који су стајали под Орлином у Боботовом гробљу. Посијеку два чобана, момка: Ахмета и Алију и појаве сто педесет коза.

Њихови укућани све су из куће гледали, али се нијесу смјели живи чути док мркне. Чим се умрачи, пођу са комшијама, Србима, да траже посјечене чобане и да их сахране.

Ахмета одмах нађу и јадна мајка пане на труп без главе и стане кукаати:

- Куку Амо! Куку Амо! Куку Амо!

Сава Ђуричић, њихов комшија и познати шаљивчина, мало подаље нађе и Алију исто без главе па ће завикати:

- Ево куку, кадуна, и амо.

(Из: Обрад Вишњић - Анегдоте и приче из Црне Горе, Никшић 1971)

ЦРКВА СВЕТОГ ДУХА ЈЕВСТАТИЈА ПРВОГ У ТРЕПЧИ, КОД АНДРИЈЕВИЦЕ

Влајко Ћулафић

Према предању, село Трепча, на лијевој обали Лима, близу Андријевице, назвали су тако Срби који су се, са Косова, из тамошње Трепче, овдје склонили од Турака и населили. Према турском попису из 1485. године имала је 60 домаћинстава (10 бећарских и 7 удовичких), а 1614. године, сто кућа; старјешина јој је био Драгоје Лаков. Од старог српског становништва, данас у Трепчи живе само Војиновићи, за које се каже да су потомци Војиновића из времена Косовске битке, јер су се остали иселили у Великој српској сеоби под Арсенијем Чарнојевићем, а на напуштenu земљу се населили Васојевићи из Лијеве Ријеке „да српску земљу одбране од туђинских насељавања и од Турака“, како је речено на једном мјесту.

Поуздано се зна да је у овом селу постојала црква (не зна се, ипак, када је, и како, страдала, али се зна да су њени остаци уништени приликом изградње пута Беране-Андријевица), и да је била посвећена Светом Јевстатију I, о чему, поред осталог, свједочи и топоним Јастаће, како се зове мјесто на ком је црква била. Надамак тог мјеста, на Грабовима - прелијепој пространој заравни у центру села, Трепчани су ових дана започели изградњу нове цркве посвећене истом светитељу. Протекле године изабран је Одбор за њену

У суботу, 14. маја, на празник Св. Пророка Јеремије, Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, уз саслужење свештеника беранско-андријевичког намјесништва и монаха Ђурђевих Ступова, освештао је темеље новозапочете цркве, посвећене српском светитељу рођеном управо овдје, у Будимљанској жупи, за коју је пројекат уради Дарко Ђорђевић, архитекта

изградњу, на челу са Славком Бабовићем (који је купио земљишну парцелу за цркву, парохијски дом и порту), и радови су, већ, у пуном јеку.

У суботу, 14. маја, на празник Св. Пророка Јеремије, Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, уз саслужење свештеника беранско-андријевичког намјесништва и монаха Ђурђевих Ступова, освештао је темеље новозапочете цркве, посвећене српском светитељу рођеном управо овдје, у Будимљанској жупи, за коју је пројекат уради Дарко Ђорђевић, архитекта.

ВЕЛИКИ ДУХОВНИК И УГЛЕДНИ ЈЕРАРХ

У животопису Светог Јевстатија I записано је да је он „син богобојажљивих родитеља“ из Будимљанске жупе и да је, још као дијете, овладао писменошћу и „ум свој приковао божаственим учењем“. Своје духовно усавршавање наставио је у манастиру Светих Арханђела на Превлаци код Котора, у сједишту Зетске Епархије, гдје је примио и монашки постриг од Зетског Епископа Неофита. У познатом дјелу „Животи краљева и архиепископа српских“, Архиепископ Данило II каже да Јевстатије никада није закаснио на богослужења „но, штавише, многе најбоље превазилажаше“.

Из манастира Светих Арханђела, Јевстатије је, преко Свете Горе, отишао у Свету Земљу, и ту, како каже Архиепископ Данило II,

„пробавивши много времена, и обишавши света места и божанствене пустиње у околини Јерусалима, где живе преподобни и богољубиви мужеви, навикао се на њихов складан живот“. Из Јерусалима, Јевстатије поново одлази на Свету Гору, гдје је, 1262. године, изабран, по вољи „целог Богом сакупљеног сабора Свете Горе, за игумана манастира Хиландара“.

Послије духовних уздизања и поклоничких путовања, Јевстатије је, последије смрти Епископа Неофита, 1270. године, изабран за Епископа Зетског и вратио се у свој постриг – манастир Светих Арханђела на Превлаци. Учинио је то мимо своје воље, али по жељи јерараха

Српске Цркве, српске властеле и краља Драгутина.

У Зетском Епископском трону Јевстатије је био девет година. А онда, мјесец дана последије смрти Архиепископа Јоаникија, 1279. године, краљ Милутин је сазвао Сабор који је Јевстатија изабрао на чело Српске Цркве. Као велики духовник и угледни јерарх, имао је битног удјела у уређењу односа између краља Драгутина и краља Милутина, посебно приликом Милутиновог ступања на престо 1282. године.

Послије седам година проведених на челу Српске Цркве, Јевстатије се тешко разболио, па је сазвао „цео сабор властеле његове духовнога садржања“ са којом се опростио и упокојио се у Господу 4. јануара 1286. године у манастиру Жича, у којем је и сахрањен, у „мермерној раци коју сам себи беше спремио у животу своме“.

Недуго по његовом престављењу, на гробу Архиепископа Јевстатија почела су да се догађају многа чудеса и знамења, а највише – исцељења.

У вријеме Архиепископа Јакова и краља Милутина, тијело Архиепископа Јевстатија пренесено је из Жиче у Пећ, јер је била „нашла велика напаст од подизања рата и не мала узбуна на то свето место звано Житча“. Нетрулежне мошти Светог Јевстатија I остале су у Пећкој Патријаршији све до 1737. године, када су однесене „на другу страну почивати“ – у манастиру на Црној Реци.

Архиепископ Јевстатије рано је проглашен за светитеља – помиње се у Мјесецослову српског Јеванђеља из 1329. године, а његова Служба била је и у Минеју за јануар који је, српском рецензијом, 1390. године, писао Михаило. Овај рукопис страдао је приликом бомбардовања Народне библиотеке у Београду 1941. године.

ИЗЛИВ БЛАГОДАТИ ГОСПОДЊЕ

Освећењу темеља цркве присуствовало је, може се рећи цјелокупно, становништво Трепче, велики број Андријевичана и Беранаца, међу којима и академик Миомир Дашић, министар здравља у Влади Црне Горе доц. др Миодраг Радуновић, који је кум храма, Веселин Бакић, предсједник општине Андријевица и Вука Голубовић, предсједник општине Беране.

У пригодној бесједи Преосвећени Владика Г. Јоаникије је, поред осталог, рекао:

“Господ је излио благодат свог Пресветог Духа, осветио ове темеље и утврдио их благодаћу Божијом да се на њима подигне храм у славу Божију, у славу живог Бога и његовог угодника Светог Јевстатија који бјеше Архиепископ српски у другој половини 13. вијека. Велики је Божији благослов данас на Трепчи, што се види и по овом Светом сабрању, а сабрали смо се у име Христа Бога, у славу имена Божијег. (...) Свети Јевстатије је био младић у доба Светог Саве и кренуо је путем, који нам је утврдио Светитељ Сава, први Архиепископ српски. Млад се замонашио, касније

постао Игуман хиландарски, па Епископ зетски, а потом са освећене Катедре зетских Епископа унапредовао на престо Архиепископа српских. Његове Свете мошти, према предању, почивале су у Жичи, затим су преношене у Пећку Патријаршију, а у доба турског ропства, склањане су у манастир Црна Река. Није познат тачан историјат његових Светих моштију, али, за нас је најважније да нас Свети Јевстатије, који је из рода нашег, својим молитвама заступа са неба и да

га је Господ удостојио славе и слободе да се пред Њим моли за нас. (...) Господ је ставио добру и племениту мисао у срца људи који живе у овом крају и који су родом одавде, објединивши их око дивне замисли да се у овим временима, која су тешка и пуна разних криза, овдје почне подизати храм. Као што видимо, Бог је благословио њихов труд и они су за кратко вријеме обавили велики посао, урадили су пројекат, прибавили материјал, откупили земљу на овом прекрасном мјесту, на узвишењу гдје ће се уздизати црква, гдје ће заблистати бјелина и љепота храма, да сачува сјећање на онај стари храм, који ће изнова да васкрсне на овом мјесту, да укра-

си Лимску долину и овај прекрасни крај, да допуни његову љепоту и буде украс свему што је Бог створио, овом мјесту и народу који овдје живи. (...) Надамо се да ће овај храм, када буде завршен и на њему подигнут златни крст, служити да се у њему окупљамо, крштавамо, вјенчавамо, служимо Свете службе Божије, да се преко Светих тајни приопштавамо заједници љубави Божије, да се просвећујемо и освећујемо Божјом благодаћу, милошћу и свјетлошћу, јер томе и служе православни храмови, а и ми смо, пошто нам је Господ даровао могућност да будемо богоносци и христоносци, храмови Бога живог”, рекао је, на крају, Владика Јоаникије.

Чин освећења темеља увеличало је и саборно крштење 47 овдашњих житеља, од дјецe до њихових родитеља. Присутне је, у име Трепчана, поздравио проф. Ратко Васовић и позвао за Трпезу љубави гдје их је, потом, уз богато послужење и пригодан културно-забавни програм у ком су учествовали: берански Црквени хор „Света мати Анастасија“, пјесник Влајко Ђулафић, изворна пјевачка група ГКУД-а „Лим“ из Берана и извођачи народне музике, поздравио г. Славко Бабовић, предсједник Одбора за градњу храма, захваливши онима који су, већ, дали значајне прилоге у новцу и грађевинском материјалу.

ОСВЕШТАН ОБНОВАЉЕНИ МАНАСТИР УРОШЕВИЦА

Влајко Ђулафић

Манастир Урошевица се налази под стјеновитом литицом на десној обали Лима, око пет километара сјеверно од Берана, непосредно по изласку из Тивранске клисуре. О градњи манастира, његовом животу и судбини кроз минуле вјекове, остало је веома мало изворних историјских података. Сасвим је могуће да га је градио Свети краљ Урош I, на шта упућује и назив Урошевица, мада народно предање као његовог ктитора помиње Стефана Уроша III, Дечанског, такође Светог краља, који је овдје боравио од 1316. до 1321. године, прије ступања на престо.

ПРИЉУБЉЕН УЗ СТИЈЕНУ

Према до сада познатим подацима, манастир Урошевица се први пут помиње у турском дефтеру из око 1530. године у ком стоји да је у Бихору, у мјесту Урошевица, пописан манастир Св. Арханђела у коме је тада живио један калуђер. Манастир је имао само једну воденицу, а његова давања износила су свега 30 акчи, што свједочи да је био врло сиромашан. У каснијем попису, из 1571. године, забиљежено је да је земљиште манастира Св. Арханђела у мјесту Урошевица било посјед неког Хасана Мехмеда, што би могло да значи да је у то вријеме ово светилиште било запустило.

Прије неколико година на овом локалитету су вршена археолошка истраживања којима је просторна цјелина манастирског комплекса сасвим растумачена. У цјелини посматрано, манастирски комплекс је прислоњен уз вертикалну литицу, трапезасте је основе димензија 20 м по оси сјевер-југ а 18,50 м по оси исток-запад и његова укупна површина износи око 320 метара квадратних. Састоји се из три основне грађевинске цјелине: цркве са јужним конаком, југозападног конака и обимног зида са остацима подзида. Црква је димензија 6 x 3,50 м, са стијеном као олтарском апсидом, а исти је случај и са јужним конаком који са црквом чини јединствену грађевинску цјелину. Испод олтарског дијела цркве, и знатно ниже од њега, у правцу истока, налази се невелика пећина у коју се улази из јужног конака. Цијели комплекс је зидан притесаним каменом и кречним малтером, а ширина зидова цркве и конака била је око 0,90 м. Јужно од цркве налазе се остаци конака унутрашњих димензија 5,50 x 4,50 метара, грађеног истовремено

са њом. Остали дјелови манастирског комплекса (откривени су зидови који би могли припадати некадашњем трему, остаци једног мањег конака – 5,50 x 3 м – и зидови коју су окруживали комплекс), по свему судећи, рађени су сукцесивно.

У цјелини гледано, на основу археолошких налаза, те и историјске грађе (ма колико оскудне) поуздано се може закључити, како кажу стручњаци, да се овдје налазио мали манастир, приљубљен уз стијену, посвећен Св. Архангелу Михаилу. У питању је, највјероватније, био метох или скит оближњег манастира Шудикова, на шта упућују и положај остатака капије и шумска стаза која води ка Шудикови.

Мада се, као што је речено, вријеме изградње манастира не може тачно датовати, сигурно је да је постојао у 15. и првој половини 16. вијека. Највјероватније је да је запустео у другој половини 16. вијека, у вријеме султана Селима II, и да је, потом, одношен дио грађевинског материјала (сига из његове сводне конструкције), али нема трагова да је спаљен, као што нема ни трагова његове обнове послје поновног успостављања Пећке Патријаршије 1557. године.

СВЕТИЊА НИЈЕ ИЗГУБИЛА СВЕТОСТ

Археолошка истраживања и њихови резултати, изузетан положај манастира и амбијент у ком је, као и његово непресушно трајање у народној свијести и предању, били су подстицај и за његову обнову,

којој се приступило, с благословом Преосвећеног Епископа Будимљанско-никшићког Г. Јоаникија, понајвише захваљујући великом труду и упорности јеромонаха Јеротеја, сабрата манастира Ђурђеви Ступови, и Одбора за обнову ове светиње.

За релативно кратко вријеме, по пројекту проф. др Љубише Фолића, архитекте, на старим темељима обновљена је манастирска црква и јужни конак, а Преосвећени Владика Јоаникије је, у суботу, 14. маја ове године, на празник Св. пророка Јеремије, уз саслужење свештенства и монаштва, и присуство великог броја вјерних, служио Свету Архијерејску Литургију у Урошевици и извршио чин малог освећења манастирске цркве Св. Арханђела Михаила.

„Древни манастир Урошевица памти великог и знаменитог краља Уроша I, ктитора манастира Сопоћани, који је био присутан на простору Хумске земље, у Лимској долини, долини Таре, све до Дубровника. Још из његовог времена помиње се манастир Урошевица у којем су живјели монаси, испосници и подвижници, а од давнина је посвећен Светом Архангелу Михаилу. Ова древна светиња памти и Светог краља Стефана Дечанског, великог молитвеника, чудотворца и Божијег угодника, који је, као млади краљ, владао Будимљанском жупом. Данас треба да поменемо и то да су мошти Светог цара Уроша, када су понесене из Неродимља са Косова, једно вријеме биле смјештене у Шудикови, гдје су, највјероватније, биле склоњене. Манастири Шудикова и Урошевица су били повезани путем, којим се и данас може проћи. Између ове двије светиње постоји на десетине испосница у којима су живјели подвижници и монаси. Ово је од давнина Свето мјесто за молитвене тиховатеље, који се повлаче од свијета да би били ближе Богу. (...) Не зна се до када је овај манастир био активан. Сматра се да је то било до друге Сеобе Срба, оног теш-

ном заштитом Светог Архангела Михаила, а по жељи народа који је одувјек чезнуо да се ова светиња обнови, ево, манастир Урошевица васкрсе и његово освећење извршисмо у данима славе васкрсења Христовог“, рекао је, поред осталог, у својој бесједи Преосвећени Владика. Манастир Урошевицу обнавила је вјера, љубав и братско заједништво. Велику жељу, труд и залагање јеромонаха Јеротеја, који је и током болесничких дана бринуо о ра-

ког доба турског ропства, када су Турци порушили све светиње на десној обали Лима, осим манастира Подврх. (...) Ова светиња, слава Господу Богу, није престала да буде светиња, нити је изгубила своју светост, ни док је била порушена, јер су је анђели Божији, крилима славе Божије, штитили и народ се око ње повремено сабрао да се на њеним Светим темељима Богу помоли. Ово мјесто, нажалост, дуго је било у рушевинама, а вјерни који су овдје долазили проливали су сузе на њеним Светим темељима, као пророк Јеремија, кога данас прослављамо, који је изливао своје сузе гледајући порушене зидове Јерусалимске и молио се молитвом пророка Давида. Молитвама Светих и молитвама Божијих угодника, који су овдје претходно живјели и молитвеником заштитом Светог Архангела Михаила, а по жељи народа који је одувјек чезнуо да се ова светиња обнови, ево, манастир Урошевица васкрсе и његово освећење извршисмо у данима славе васкрсења Христовог“, рекао је, поред осталог, у својој бесједи Преосвећени Владика. Манастир Урошевицу обнавила је вјера, љубав и братско заједништво. Велику жељу, труд и залагање јеромонаха Јеротеја, који је и током болесничких дана бринуо о ра-

довима, подржали су добри и честити људи без којих се не би могла обновити ова светиња. На свечаности, уприличеној овим поводом, Владика Јоаникије је уручио ордене Светог Саве другог реда великим приложницима г. Андреју Владимировичу Крстову и г. Младену Стијовићу, којима их је наша Света Црква одликовала за допринос обнови манастира Урошевица. Истовремено, Архијерејске грамате добили су најзаслужнији да овај Манастир опет пропјева у славу Богу, а то су: Саша Пешић, Милан Голубовић, Милка Ђукић, Јован Лончар, Ранко Лончар, Мишко Јованчевић, Младен Премовић, Дарко Петрић, Велимир Ђуришић, те Зоран Нишавић и Срђан Радичевић, предсједник и благајник Одбора за обнову храма.

ПЈЕСМЕ КОЈЕ ПИШЕМ
СУ ЗАХВАЛНИЦЕ
СВЕТИТЕЉИМА

Неколико пута сам имала прилику да чујем, у стихове преточена размишљања Николине Ковачевић, матуранта никшићке Електротехничке школе о темама које за већину данашњих младих људи (вјероватно) нијесу уобичајени поводи за разговор – Косово, вјера, Црква ... На Сабору српских породица, у Жупском манастиру и на Божићном концерту у Саборној цркви, у наступу ове младе Никшићанке, која је тек закорачила у свијет пунољетства, плијениле су искрене емоције и срчаност исказа.

„Највећи дио моје поезије заузимају Косово, Црква и наша света вјера“, почиње своју причу за „Свевиђе“ наша млада саговорница.

На питање о томе колико је за једну младу особу у данашњем времену, уобичајено да уопште размишља на тако „тешке“ теме Николина каже да су је најдубље дотакла изгубљена дјетињства дјецe на Косову и Метохији и судбине наших сународника, који су прогнани из својих домова.

„Озбиљније опробавање у пјесничком стваралаштву код мене је изазвала емоција, коју сам, оне многострадалне 2007. године, осјетила према српском народу и цијелом нашем духовном богатству које се налази на Косову и Метохији. На папиру су тада једноставно почели да се нижу стихови у којима сам саосјећала са дјецом, која су изгубила мир и чије дјетињство протиче у простору опасаном бодљикавом жицом“, прича Николина, додајући:

„Сјећам се тих првих стихова, који су били упућени дјеци са Косова. Пјесма се зове „Бог

нека вас чува“, а написала сам је са 15 година. Жеља ми је да кроз своју поезију пошаљем поруку свима да нам је обавеза да помогнемо нашој браћи и сестрама на Космету и покажемо им да смо, макар у мислима са њима, ако смо географски удаљени од њих. Тако, на примјер, у пјесми „Мој вапај“ своју молитву упућујем Светом Оцу нашем Сави да ми помогне, односно да нам свима да снаге, да нас сјај његовог светитељског лика узвиси над тамом, а његова благодат зацијели ране због отетог нам Косова“, дијели са нама своја размишљања Нина Ковачевић.

Причу настављамо о стиховима посвећеним Цркви. Младу поетесу питамо шта Црква за њу представља и колико је тешко ријечима исказати сву дубину и ширину православне вјере.

„Спознање Цркве за мене је велики успјех. Сматрам да би сваки човјек смисао живота требало да тражи управо у узрастању, достизању духовних врлина. Човјек без вјере, без моралних начела, није човјек, већ као и свако друго бесловесно биће. Макар ја тако мислим. За писање поезије о Цркви потребна је велика љубав, поштовање према њој и један посебан осјећај. Тај осјећај захтијева и посебан начин казивања пред слушаоцима, односно вјерним народом, поготово ако се то одвија у неком Светом храму. Уколико поезија у казивању нема емоције, онда она не може да допре до срца и да буде исказана у облику у којем је пјесник осјетио док је стварао“, каже Николина. Она додаје да јој у овим тешким временима снагу дају личности светитеља, њихови животи, њихова посвећеност народу и страдање за Господа.

„Пјесме које пишем, на неки начин, су захвалнице светитељима за неуништиво богатство које су нам оставили. Њихови ликови ме тјеше, дају инспирацију и вољу да наставим када ми је тешко. Свако од нас понаособ и сви заједно

као народ обавезни смо да чувамо, сачувамо и умножимо духовно благо које су нам предали у наслеђе Свети Сава, Свети Василије Острошки или Свети кнез Лазар, зато сам дио својих пјесама посветила управо њима, насловивши их са „Свети Василије свом народу“, „Обретење главе кнеза Лазара“ или „Витешки првенац“, посвећен крсној слави моје породице Светом великомученику Георгију“.

Велику подршку у бављењу поезијом и учењу иконописа Николини, како она каже, представља хор Светог новомученика Станка, чији је члан двије године. Са пријатељима из овог хора, а нарочито са диригентом проф. Ленком Дурутовић, разговара о најразличитијим темама и у њиховим мишљењима проналази потврду за своја поетска трагања. Пјевање у хору, нарочито на Литургијама, за њу је осјећај који није лако изразити ријечима.

„Осјећај је неописив, у том тренутку човјек као да се одваја од стварности и постаје, макар мало, ближи Богу. Појање Богу испуњава душу и срце, а човјека чини јачим да издржи сва искушења данашњице. Са доста проблема у свом сазријевању суочавамо се и ми млади, а мени наша вјера пружа одговоре на доста питања и недоумица. Полако откривам снагу молитве у тражењу унутрашњег мира. Најчешћи проблеми у којима се налазе млади су, рекла бих, разни пороци, као што је блуд, алкохолизам, коцка, игре на срећу и дрога. Како ће се свако од нас изборити са овим странпутицама зависи од особе, али је, по мени, од великог значаја и родитељског васпитање“, јасне и чврсте ставове по овом питању има Николина, иако је тек закорачила у пунољетство.

На село свог дјетињства Спила граховску код Вилуса, одакле потичу њени родитељи, Нина гаји најљепша сјећања:

„Срећна сам што сам одрасла на селу и што сам у Спили граховској упознала животне вриједности, које неки моји вршњаци можда још нијесу. У окружењу те сурове природне љепоте спознала сам стварност. Међу уобичајеним сликама снијежне бјелине и љетњег шаренила боја, једног дана распознала сам за мене најљепше здање – сеоску цркву Светог Василија Острошког. Причали су ми да је ову нашу цркву, 1902. године освештао Митрополит Митрофан Бан. Од ње је почео мој духовни раст, који наравно још увијек траје.“

Осим поезије, Николина се самостално посветила и учењу иконописа. Чека да неко од искуства оцијени квалитет њених радова,

које слика са великом љубављу и трудом, не скривајући да су ти први цртежи рађени несигурном дјечијом руком.

„У основној школи нацртала нашу цркву Светог Василија Острошког и, сјећам се да сам дрвеним бојицама покушала да „насликам“ једну икону. Све је то било прилично дјетињасто, али сам у томе препознала оно што ме интересује, а сада још више и привлачи. Кад смо преселили у Никшић своје интересовање за ову врсту црквене умјетности задовољавала сам читањем књига. Од тог првог рада стално цртам и већином су то иконе. Сада их, хвала Богу, не радим дрвеним бојицама, већ уљаним бојама на платну, трудећи се да овај мој таленат развијем“.

Дом скромне и честите породице Ковачевић красе бројни Светитељски ликови које слика њихова јединица.

„Једна од таквих икона је икона Светог Јована Крститеља. Свети Јован Крститељ није наша крсна слава, али његова икона стоји у нашој кући. Он је Претеча Господа Исуса Христа и сматрам да заслужује своје мјесто у сваком православном дому. Насликала сам и Светог Василија Острошког, Светог Саву, Светог Георгија, а радила сам и манастир Острог и друге наше светиње. О животима Светих људи сазнала сам читајући књиге, тако да сам склапала слику о њиховим личностима, а тек онда сам све то што доживим преносила на материјал на коме радим. Највише поштовање осјећам према Светом Василију Острошком и сматрам га заштитником најприје нашег града, а онда и мене саме. Он ме, рекла бих, на неки невидљиви начин приближава свему овоме о чему причамо.“

Овом младом човјеку, на крају нашег разговора, пожељели смо успјех у даљем школовању, јер је пред њом тада стајала одлука избора између философије и Богословског факултета. Обећала је да поезију и учење иконописа неће занемарити и да ће нас, чим се укажу материјалне могућности, обрадовати пјесничким првенцем, који ће, као у пјесми, бити њено копље и јуначки мач.

Разговор водила: Сенка Чоловић

ЛИЧНИ ИЗБОР

(Јован Дујовић: Васојевићке пасторале, КЗ СНВ ЦГ – Подгорица 2010)

Кроз пет и по минулих деценија, почев од 1954. године, Јован Дујовић (1938), осим у „Побједи“, у којој је био у радном односу као новинар-репортер, објавио је на хиљаде новинских текстова (репортажа и фелтона, углавном) у педесетак листова и ревија који су излазили на подручју экс-Југославије, а у толико књижевних листова и часописа, на радио станицама и у медијима за дјецу, и своје књижевне радове (поезију и прозу). Објавио је једанаест пјесничких збирки, пет плакета поезије, осамнаест књига прозе и публицистике и приредио десетак књига других аутора. О обимном књижевном и публицистичком дјелу Јована Дујовића до сада су, разним поводима, изречене бројне похвалне ријечи и додијељено му неколико високих признања. Прошле, 2010. године, Књижевна задруга СНВ Црне Горе објавила је обиман (550 страница) ауторов избор његових новинских и

књижевних текстова под насловом Васојевићке пасторале. Прије овог, Дујовић је сачинио сличан избор под насловом Морачке пасторале, а разлози за оба наслова ових избора управо су у биографији самог писца. Наиме, ваља то и овдје рећи, Јован Дујовић је рођен у Дечанима „које му је“, како каже у краткој биљешци о себи, „ујак ђенерал Радомир Вешовић, 1912. ослободио, а потом у ратној ери растао и одрастао, као сироче без икога и ичега, чобанујући за козама у морачком Прекобрђу и овцама у љеворечком Птичу, одакле се отиснуо у животни вртлог“... или, како каже Комнен Бећировић: „Рођен 1938. у Метохији, у озарењу Високих Дечана, остао сироче без мајке одмах по доласку на свијет, а ускоро и без оца који је уграбио тек толико да га из шиптарског пакла, априла 1941. изнесе на раменима уз Руговску клисуру. Повјерава га својој сестри удатој у Прекобрђу у Доњој Морачи, прије но што нестане у братоубилачком вихору, негдје у Босни, у Хрватској, или Словенији, без гроба и мрамора, као и толико других страдалника.

Има једна посебна врлина која прожима ову Јованову књигу, а коју бих хтио да истакнем: то је једна велика племенитост коју је Јован сачувао, упркос недаћама које су га још од најранијег дјетињства сналазиле, упркос таласима који су се њиме доста жестоко титрали на мору живота. Та широкогрудост, та саосјећајност, та племенитост својствена је читавом дјелу Јована Дујовића, она га озарује, као што га његов смисао за хумор разгаљује...

Затим Јован проводи чобанско дјетињство у Прекобрђу или код рођака у Лијевој Ријеци“...

Књига чији је излазак разлог за ову биљешку, сачињена је од разноврних (и тематски и жанровски), текстова и одражава не само разноврсност Дујовићевих интересовања и начина новинарско-публицистичког и књижевног исказа, његову приврженост васојевићкој племенској припадности и српској духовности и традицији, него и животни пут самог аутора, препун згода и незгода, пркоса и боемије, повремених прогона

(углавном од стране „дежурних чувара поретка“), и испуњен бројним пријатељствима.

Васојевићке пасторале Јована Дујовића могле би се неке учинити не баш компактном цјелином, што би било тачно са тематско-жанровског становишта, али ако се, с читалачком благонаклоношћу према ауторској намјери да ретроспективно представи сопствену новинарско-публицистичку и књижевну разноврсност, као и друштвену ангажованост, дубље просочи, онда се откривају унутрашње нити које држе на окупу око 150 прилога, сврстаних у десет одјељака, објављених између корица ове књиге, те би се о њој могло говорити и као о својеврсном библиографском избору.

Али, пошто би подробнији осврт на Дујовићеве Васојевићке пасторале захтијевао много више простора од оног који му је овдје могуће дати, чини се сасвим упутним, и примјереним овој прилици, да се, као сажетак, преузму ријечи Комнена Бећировића

(опет) изречене о једној другој књизи истог аутора, а које сасвим пристају и уз ову о којој је ријеч:

„Има једна посебна врлина која прожима ову Јованову књигу, а коју бих хтио да истакнем: то је једна велика племенитост коју је Јован сачувао, упркос недаћама које су га још од најранијег дјетињства сналазиле, упркос таласима који су се њиме доста жестоко титрали на мору живота. Та широкогрудост, та саосјећајност, та племенитост својствена

је читавом дјелу Јована Дујовића, она га озарује, као што га његов смисао за хумор разгаљује... (...) ...оно је дубоко национално. Довољно је погледати само наслове његових последњих пјесничких збирки, као што су „Отворене ране“, „Ијед“, „Натолемејске ноћи“, „Свратак“, „Крст“, па да се схвати до које мјере Јован Дујовић доживљава Голготу свог народа, која траје ево већ пуне двије деценије, коју у стихове уобличава и, као мелем на народне ране их привија, за разлику од неких који нам те ране досољавају!“

25. АПРИЛ 2011. Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на Васкршњи понедељак, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

У Литургији је саслуживало више свештенослужитеља Архијерејског намјесништва беранског и манастирног Манастира. Током Свете службе, Преосвећени Владика је у чин чтеца постригао Слободана Радојевића из Мојковца, студента Богословског факултета у Београду. Вјерницима, који су присуствовали богослужењу и причестили се Светим Тајнама тијела и крви Христове, архипастирском бесједом обратио се Његово Преосвештенство Епископ Јоаникије. Честитајући празник Васкрсења Господа Исуса Христа он је пожелио да дани Свијетле недјеље свима буду на радост, обновљење и вјечно заједништво у Христу Спаситељу и Васкрситељу нашем.

25. АПРИЛ 2011. Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уприличио је, поводом празника Васкрсења Господа Исуса Христа, свечани Васкршњи пријем у манастиру Ђурђеви Ступови. Пријем је одржан у послијеподневним сатима, а на свечаности је било око двије стотине званица:

предсједници Црквених општина и одбора из сјеверних општина Епархије Будимљанско-никшићке, предсједник општине Андријевица г. Веселин Бакић и друге личности из привредног и културног живота Берана, Бијелог Поља, Андријевице, Плава, Мојковца, Рожаја. Епископ Јоаникије је свим гостима честитао Васкрс и захвалио на љубави и труду у обнове Цркве на подручју Будимљанско-никшићке Епархије.

„Велика ми је радост да вас поздравим у име Васкрсења Христовог, у име наше Свете вјере и Свете Цркве. Као што смо се ових дана сабирали у Светим храмовима, молили се Богу и прослављали Васкрсење Христово, тако је благословено да се у наставку Свијетле седмице сабирамо и продужимо радост празника, као што смо то научили већ годинама у овој Светој обитељи, древној немањићкој светињи која, ево 800 година, поје у славу Христа Васкрслог. Ова светиња нас сабира и она је највећи свједок васкрсења Христовог, јер је много пута доживјела судбину распетог Христа, али је стално имала моћ да васкрсава, да се обнавља и да нас обнавља, као што се то и у ово наше вријеме догађа, Божијим благословом и промислом.“

26. АПРИЛ 2011. У Саборној цркви Светог Василија Острошког у Никшићу, на Васкршњи уторак, одржан је концерт Хора „Светог Апостола и Јеванђелисте Марка“ из Подгорице, који, благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита Г. Амфилохија, постоји скоро двије деценије. Чла-

новима Хора и диригенту проф. Људмили Радовић, у име никшићке Саборне цркве добродошлицу је пожелио Ђакон Остоја Кнежевић. Иначе, Хор има око четрдесет чланова, поје на Литургијама, службама, академијама и свечаностима у Црној Гори, а учествовао је на бројним међународним фестивалима, хорским сабрањима и такмичењима, у Атини, Женеви, Варшави, Русији, Њемачкој, Копенхагену.

27. АПРИЛ 2011. Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Бијела код Шавника. Током богослужења је освештан нови иконостас, израђен у радионици Манастира.

Преосвећеном Владици саслуживали су: свештеници Петар Крговић, Велимир Јововић, Драженко Ристић, парох шавнички, и јерођакон Антоније, сабрат манастира Ђурђеви Ступови. Литургији је присуствовало сестринство манастира Подмалинско и вјерни народ из Шавника и Никшића. Иконостас је техником дубореза рађен у јаворовој дасци а на његовом изради, осим јеромонаха Исаије, игумана Манастира, који се, у манастирској радионици, дуборезом бави посљедњих шест година, учествовали су и Срђан Алетић и Митар Јакић. Иконостас особеним чини сцена Тајне вечере, која стоји изнад двери, а његовој лепоти доприносе и иконе: Свете Тројице, Господа Исуса Христа, Пресвете Богородице (осликала монахиња Февронија из манастира Ждребаоник), Благовијести, Светог Архангела Михаила и Светог Архиђакона Стефана (рад Наташе Бубање, из Тополе), а представе Светог Јована Крститеља и Светог Георгија Побједоносца дјело су иконописца Бориса Маркуша из Никшића. Манастир Бијела је, према народном предању, задужбина

Светог Јована Владимира и кнеза Вуловића из Бијеле, из XI вијека, и посвећен је Светом Георгију. Послије Другог свјетског рата Манастир је запустио, а храм и манастирски конак су обновљени последњих година, трудом јеромонаха Исаије, бројних приложника и добротвора. У манастирској дуборезачкој радионици тренутно се ради један број стасидија за православни храм Светог Архангела Михаила у Шварцвалду (у Њемачкој), и иконостас за манастир Девич на Косову и Метохији.

~
2. МАЈ 2011. У Пријелозима код Бијелог Поља на Побусани понедељак, Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије служио је заједнички парастос за 59 мјештана Пријелога, који су у Другом свјетском рату страдали као припадници Народноослободилачке војске Југославије и Краљевске војске у отаџбини.

Обраћајући се народу, сабраном у цркви Светог Пантелејмона, Владика Јоаникије је казао да нас је „свјетлост Христовог Васкрсења просвијетлила у ове дане када нас је Бог измирио једне са другима, измирио живе са мртвима и свима отворио пут у нови живот и да одржимо службу у част Васкрсења Христовог, за наше измирење и покој душа оних који прије нас одоше ка Господу“.

„Данас овдје помену смо ваше претке, родитеље, кумове и друге ближе и даље сроднике, који су погинули у току Другог свјетског рата... Свачију жртву поштујемо и свакога ко је погинуо треба поштовати, јер је он нечији син, нечији отац, брат или сестра. Ми смо данас ову службу учинили, јер су сви они били крштени у име Оца, Сина и Светог Духа, иако су многи од њих различито мислили. Али, због разлике у мишљењима не треба осуђивати ближњег свог, нити га треба изгубити... Ми треба да радимо на слози, да једни друге чувамо и волимо, јер наш је Бог љубав, наш је Бог онај који нас мири, наш је Бог онај који нам даје нови живот.

Нека ово буде почетак тог новог живота и овој светињи и овом дивном мјесту и дивном народу... Ово огњиште светиње и вјере, древно и исконско, добра је прилика да се научимо вјери. (...) Колико знам, ово је први пут у Црној Гори да смо извршили овакав помен и једнима и другима, и онима који су били за Краља и Отаџбину и онима који су били за своје отачаство, али у некој другој визији тадашње комунистичке идеологије. Све је то дио наше историје и дио нас. Али ми треба да се поставимо у овоме времену као људи од поштења, честитости, као људи који знају завјештања својих отаца. који ће то да чувају.“

Владика Јоаникије благословио је вољу народа да се од сада, сваке године на Побусани понедељак, овдје одржава помен за све упокојене из тог мјеста. Са мјеста древне светиње, гдје су љубав и помирење последице 65 година нашли свој мир и дом, у име мјештана Пријелога вјернике и госте поздравио је Рајко Недовић.

„Ово је помен за људе који несташе у пламену Другог свјетског рата. Са поносом смо поменули имена и једних и других, исто као што са поносом и они данас гледају на нас са небеских висина. (...) И једни и други борили су се за слободу, сваки на свој начин... (...) Ми ћемо помињати њихова имена кроз вјекове, док је нас, плаховитог Лима, мутног Ибра, Дрине, Сутјеске, Неретве и Похорја. Нека им Бог подари Царство небеско а нама снагу у миру, у слози нашој“, рекао је Недовић.

~
3. МАЈ 2011. Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Светог Николаја Жичког, Свету Архијерејску Литургију у цркви Светог Владике Николаја у Његњеву код Бијелог

Поља. Литијом, којој су посебну љепоту дала дјечица из овог краја, и црквено-народним сабором, одржаним последице Службе Божије, прослављена је храмовна слава ове светиње

Црква Светог Николаја Охридског и Жичког у Његњеву код Бијелог Поља, прва у Црној Гори њему посвећена, почела је да се гради 2004, а освештана је 2007. године. У подизању ове дивне Светиње, учествовало је око 250 домаћинстава из села Његњево, Стројтаница и Олује. Одбор за изградњу, чији је предсједник г. Драган Шебек, уложио је велики труд и додатни напор, бавећи се и радовима на унутрашњем уређењу цркве, па је за храм обезбијеђен иконостас у дуборезу, а изнад улазних врата, у мозаику, урађена је икона Светог Николаја, чији је аутор проф. Драган Поповић из Београда. По повратку из Његњева Преосвешћени Владика је обишао радове на изградњи цркве Преподобне мати Параскеве у селу Расово, чији темељи су освештани на дан празника прошле године. Зидање храма почело је прије два дана, а Преосвешћени Владика је пригодном здравицом честитао радове и благословио немаре. Предсједник црквеног Одбора је Светозар Свеле Величковић.

~
5. МАЈ 2011. Промоцијом часописа „Слово“, која је одржана у Црквено-народном дому у Никшићу, почела је традиционална културно-

духовна манифестација „Дани Светог Василија Острошког“.

У представљању „Слова“, после уводне ријечи протојереја Миодрага Тодоровића, учествовали су: Веселин Матовић главни уредник овог часописа, проф. др Радмило Маројевић, доц. др Драга Бојовић и књижевници Илија Лакушић и Будимир Дубак.

6. МАЈ 2011. Уочи празника Светог великомученика Георгија, Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије, служио је вечерњу службу са петохљобницом у манастиру Ђурђеви Ступови у Беранама, а на празник, који је и храмовна слава овог манастира, Свету Архиепископску Литургију, уз саслужење бројног свештенства и свештенмонаштва Епархије Будимљанско-никшићке. Молитвеном сабрању присуствовао је велики број вјерног народа, личности из културног и јавног живота Берана и других градова Епархије Будимљанско-никшићке, а прослављање храмовне славе увеличало је и присуство монаштва светих обитељи Жупе никшићке, Кончуља из Епархије Рашко-призренске и Румунске православне цркве. Бесједом о недјељи, која је посвећена Светом Апостолу Томи и мучеништву Светитеља Георгија, народу се обратио јеромонах Јефтимије, старјешина Саборне цркве Светог Василија Острошког у Никшићу.

Током богослужења, које је појањем пратио црквени хор „Света Мати Анастасија“ из Берана, Светој тајни причешћа приступио је велики број вјерних. Причестило се око двије

стотине људи. У славу Господу, а у спомен на Светог Ђорђа, освештани су и преломљени славски колачи. Домаћини овогодишње славе манастира Ђурђеви Ступови били су Беранци Драган и Саво Дубак и братство Манастира. У порти храма уприличена је пригодна трпеза љубави, током које је одржан културно-умјетнички програм у којем су учествовали: пјесник Будимир Дубак, изворна пјевачка група ГКУД-а „Лим“ из Берана и хор „Света Мати Анастасија“. У послеподневним сатима, традиционална празнична Литија вјерног народа, свештенства и монаштва, којом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ Јоаникије, кренула је из порте Ђурђевих Ступова према Саборном храму Светог Симеона Мироточивог, који се гради у центру Берана. Прозлазећи главним улицама уз пјевање тропара и читање Светог јеванђеља Литија се вратила у Манастир, гдје се народу обратио Преосвећени Владика Јоаникије. Празновање Светог Георгија, славе древне немањичке задужбине у стоном мјесту Епархије Будимљанско-никшићке, настављено је у манастирској порти црквено-народним сабрањем и пригодним програмом.

7. МАЈ 2011. У оквиру манифестације „Дани Светог Василија Острошког“, у Црквено-народном дому у Никшићу, отворена је изложба монашког рукодјеља из радионица иконописа, керамике, веза, ткања, калиграфије, производње љековитих биљних препарата... манастира: Жупа Никшићка, Дуга, Пипери, Рустово и Ријека Црнојевића. Пригодним словом изложбу је отворио архимандрит Лука (Анић), игуман манастира Дајбабе, који је казао да скривени рад срца монаха свој видљиви израз добија кроз рукодјеље. Изложба рукодјеља, која је, иначе, продајног карактера, у Црквено-

народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу трајала је до 11. маја.

8. МАЈ 2011. Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије служио је, на празник Светог Апостола и Јеванђелисте Марка, Свету Архиепископску Литургију у цркви Светог Великомученика Георгија на Требјеси код Никшића. Слава цркве Светог Ђорђа, задужбине племена Требјешана, прослављена је ломљењем славског колача, црквено-народним сабором и пригодним програмом, а домаћин је било братство Ђоковићи. Храм Светог Георгија на Требјеси подигнут је 1728. године. Претрпио је неколико турских разарања а вјерници су га више пута обнављали; 1905. године кнегиња Милена, а потом и Требјешанин Андрија Ђоковић 1927. године. Црква је током Другог свјетског рата запустјела, а Удружење потомака старих Требјешана успјело је да своју древну светињу дигне из рушевина и обнови, те је 2007. године и освештана. Од тада се старотребјешка братства овдје редовно окупљају на Ђурђевдан, или на неки други дан око празника Светог Георгија, њиховог небеског заступника.

8. МАЈ 2011. У оквиру „Дана Светог Василија Острошког“, у Црквено-народном дому у Никшићу, изведена је представа за дјецу „Занати“. Дјецу је забављао популарни дјечји аниматор Радојица Станковић, који је, за најмлађе, прије више од двадесет година, позајмио лик и име Шанта Панта. Истог дана, у вечерњим сатима, љубитељи филмске умјетности у Никшићу имали су прилику да присуствују пројекцији украјинског документарног филма „Тврђава“, који је 2007. године снимљен по сценарију и у режији Михаила Шадрина. Филм је потресна прича о дјецу без родитељског старања, која су уточиште нашла међу монасима украјинског манастира Светог Вазнесења.

9. МАЈ 2011. Јеромонах Артемиос, сабрат манастира Григоријата на Светој Гори, као гост „Дана Светог Василија Острошког“, у Црквено-народном дому у Никшићу одржао је предавање о духовном животу. Јеромонаху Артемиосу добродошлицу је пожелио Преосвећени Владика Г. Јоаникије, који је, овом приликом, казао да он у Никшић долази са благословом игумана Манастира оца Георгија, Светогорца, чије су бесједе превођене на српски језик и који је познат као велики пријатељ нашег народа и Српске православне цркве. Предавање је са грчког преводио др Микоња Кнежевић

10. МАЈ 2011. У оквиру манифестације „Дани Светог Василија Острошког“, одржано је вече „Косто Нинковић, човјек и пјесник“. Вече сјећања на пјесника Коста Нинковића, једног од утемељивача културно-духовне светковине посвећене Светом Василију Острошком, окупило је у Црквено-народном дому у Никшићу, осим породице и родбине покојног Коста, бројну публику, колеге, пријатеље и поштоваоце његовог стваралаштва. Вечери је присуствовао и Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

Косто Нинковић је написао три збирке поезије, а управо ових дана постхумно је објављена његова нова збирка „Изван творевине“. О Нинковићевој поезији и људским врлинама говорили су јереј Миодраг Тодоровић, протојереј-ставрофор Алекса Павловић и књижевници Милутин Мићовић и Радомир Уљаревић, који је на крају вечери прочитао пјесму посвећену Косту Нинковићу, која је инспирисана Костовим учешћем у ратним збивањима у Херцеговини, када је он, препознавши близину смрти и људски страх, крштавао своје саборце на првој линији фронта. Искреност и величину овог чина у Косту је касније учео и Високопреосвећени Митрополит

Амфилохије, назвавши га у једној посвети припадником царског свештенства.

У поетској вечери учествовао је и Хор „Свети новомученик Станко“.

11. МАЈ 2011. Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије одржао је у Црквено-народном у Никшићу, предавање на тему „Духовна завјештања Светог Василија Острошког“. Предавање је организовано у оквиру манифестације „Дани Светог Василија Острошког“.

„Светитељ надраста своју епоху, надраста вријеме у коме живи зато што се везује за вјечност, за васкрслог Господа, зато што му је циљ сједињење са Господом у коме је вјечни живот, вјечно царство и вјечна љубав. И Свети Василије је љубављу и жртвом надрастао своје вријеме. Он је прави народни пастир, попут оног пастира који, кад нађе своју изгубљену овцу стави је себи око рамена. Тако је и Свети Василије Острошки ставио цио наш народ, цијелу своју паству себи на рамена и отрпио све муке и тешкоће. Са њим је био Господ, Господ је био у њему и давао му силу да поучава народ, да га чува, да његову душу и вјеру сачува од Турака и унијата“, казао је, поред осталог, Преосвећени Владика Јоаникије.

„Испричаћу, овом приликом, чудо (не знам да ли је записано), које је доживио отац Серафим. Било је то једне недјеље послије подне, он је ушао да одслужи вечерњу службу, неколико ђака богослова за пјевницом. У малој припрати, у којој су иначе увијек запаљене свијеће, у том моменту свијеће нијесу горјеле, јер их је неко угашио кад је излазио из цркве, а остале су неупаљене пред почетак вечерње службе. Горјела су само кандила, и у току читања псалма на почетку вечерње службе, прича отац Серафим, „Ја се нешто пренух и окренем се кад из

стијене капље огањ, као зрнца кукуруза, капље на оне свијеће и пали их једну по једну, док их све не запали. Ја се чудим, каже Серафим, шта се ово догађа, за име Господа Бога, мало се и препао, кад се појави лик Светог Василија из стијене, сав у свјетлости, и говори: „Немој да се чудиш, овај огањ може да пролази кроз камен, кроз воду и кроз земљу. Овоме огњу не може се ништа супротставити“. Отац Серафим, који је био мудар човјек и суздржан на ријечима, је прави чувар тих бројних чудеса Светог Оца нашег Василија. Он их је чувао у свом срцу, само понекад је о томе говорио и то са дубоким страхом Божијим“, рекао је на крају предавања Преосвећени Епископ Јоаникије.

12. МАЈ 2011. Светом Архијерејском Литургијом, коју је, у никшићкој Саборној цркви, са бројним свештенством, међу којима је био и јеромонах Артемиос, сабрат светогорског манастира Григоријата, служио Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, прослављен је празник Светог Василија Острошког, духовног покровитеља Никшића и његових житеља, крсна слава Саборног храма.

Светом богослужењу је присуствовао велики број вјерног народа Никшића, који је приступио Светој тајни причешћа. Празничну Литургију појањем су пратили хор „Свети новомученик Станко“ и пјевница Саборне цркве. Крсна слава никшићког Саборног храма, прослављена је ломљењем славског колача, а освештани су и преломљени славски колачи бројних свечара.

Празнична Литија, предвођена Високопреосвећеним Митрополитом Амфилохијем и Преосвећеном Господом Епископима: Захумско-херцеговачким и приморским Григоријем, Диоклијским и Игуманом Острошким Јованом и Будимљанско-никшићким Јоаникијем, кренула је у 18 часова испред никшићког Саборног храма. Литија, којој су присуствовали и амбасадори Руске федерације у Црној Гори г. Андреј Несеренко са сарадницима, Украјине г-ђа Оксана Сљусаренко и Србије г. Зоран Лутовац, као и конзул Босне и Херцеговине г. Ненад Шкипина, прошла је главним улицама града

Никшића, заустављајући се на неколико мјеста како би се читало Свето јеванђеље и узносиле молитве Господу. Вјерни народ и уважене госте, на градском тргу поздравио је Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

Сабрање је благословио, честитајући празник Светог Василија Острошког, Његово Високопреосвештенство Митрополит Амфилохије.

Свечана свенародна Литија улицама града, у којој је пронијет јастук Светог Василија Острошког, који се чува у никшићком Саборном храму, вратила се потом у цркву Светог Василија Острошког, гдје је вјерни народ поклоњењем исказао своју љубав, благодарност и почаст Светом Оцу нашем Василију Острошком Чудотворцу.

14. МАЈ 2011. Његово Преосвештенство Епископ Будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Светог пророка Јеремије, Свету Архијерејску Литургију у новообновљеном манастиру Урошевици код Берана. Током Светог богослужења извршен је чин малог освећења манастирске

цркве, посвећене Светом Архангелу Михаилу.

14. МАЈ 2011. Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије, уз саслужење свештеника Беранско-андријевичког намјесништва и монаха Ђурђевић Ступова, освештао је темеље новозапочете цркве у селу Трепча, у близини Андријевице. Освећењу је присуствовао велики број мјештана и вјерних из Берана и Андријевице, а овај свети чин увеличало је саборно крштење 47 нових чланова Цркве. Уз богату Трпезу љубави изведен је пригодан културно-умјетнички програм у којем су учествовали Црквени хор

„Света мати Анастасија“, пјесник Влајко Ђулафић и Изворна пјевачка група ГКУД-а „Лим“ из Берана. У забавном програму гостовао је Игор Шошкић, интерпретатор народних пјесама.

15. МАЈ 2011. Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије служио је, на празник Светог Атанасија Великог, Св. Арх. Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

Владици је саслуживало свештенство Архијерејског намјесништва беранског и свештенмонаштво Манастира, са којима и протосинђел мр Јован Ђулибрк. Доносећи благослов Светог града Јерусалима од гроба Господњег, отац Јован се сабраним вјерницима обратио ријечима јеванђељске проповиједи, говорећи о путу којим су ученици Христови ишли за Господом, проповиједајући Јеванђеље широм васељене.

27. И 28. МАЈА 2011. На Православном богословском факултету Универзитета у Београду одржан је трећи годишњи симпозион под називом „Српска теологија данас 2011“.

У раду Симпозиона учествовали су наставници, сарадници у настави, докторанти и студенти са виших нивоа студија са Богословских и других факултета у Београду, Нишу, Новом Саду, Источном Сарајеву, Фочи, докторанти и магистранти из иностранства, истраживачи и научни сарадници са неколико института међу којима су били (из Епархије Будимљанско-никшићке) јереј Слободан Јокић, архијерејски намјесник никшићки („Светотајински живот Православне Цркве у Црној Гори у доба Митрополита Илариона Рогановића 1860-1882“), мр Никола Маројевић, ђакон Саборне цркве Светог Василија Острошког у Никшићу (“Христос - Велики инквизитор”) и др Микоња Кнежевић, предавач на Философском факултету у Косовској Митровици (“Тригорије Палама и Дионисије Псеудо Ареопагит - проблем ауторитета”).